

BOŽIĆNE NOĆI

MALI ISUS JE GOVORIO

Kroz stoljeća duga čeznuli ste željno,
Zaklinjali nebo suzama u oku,
Da vam Svjetlo svijeta istinu donese,
U dušama tamu
Razbije duboku.

Plakali ste gorko za dolaskom Spasa,
Kada ste jadni u okove pali...
I evo ja dođoh, al' kako je bolno...
Ja usamljen ležim
U studenoj štali...!

Donio sam radost bogatom, siroti
I spasenje davno obećano vama,
Kako li ste mene, Krista dočekali?
Soba mi je štala,
Ležaj tvrda slama!

Samo su pastiri priprosti i bijedni
U pohode došli i donijeli dare...
Ali gdje su oni učeni i moćni?
Zar njihova srca za dolazak Boga
Tako slabo mare?

Dođite mi bliže, ponizni pastiri,
Jednostavnost vaša i vjera mi godi,
Vas u ovoj noći samilost i ljubav
Prema siromahu
U štalicu vodi.

Recite mi želje i nevolje teške,
Svakidašnje brige, koje vas biju,
Prislonite grudi na ručice moje,
Neka vam se srca
Umire i zgriju!

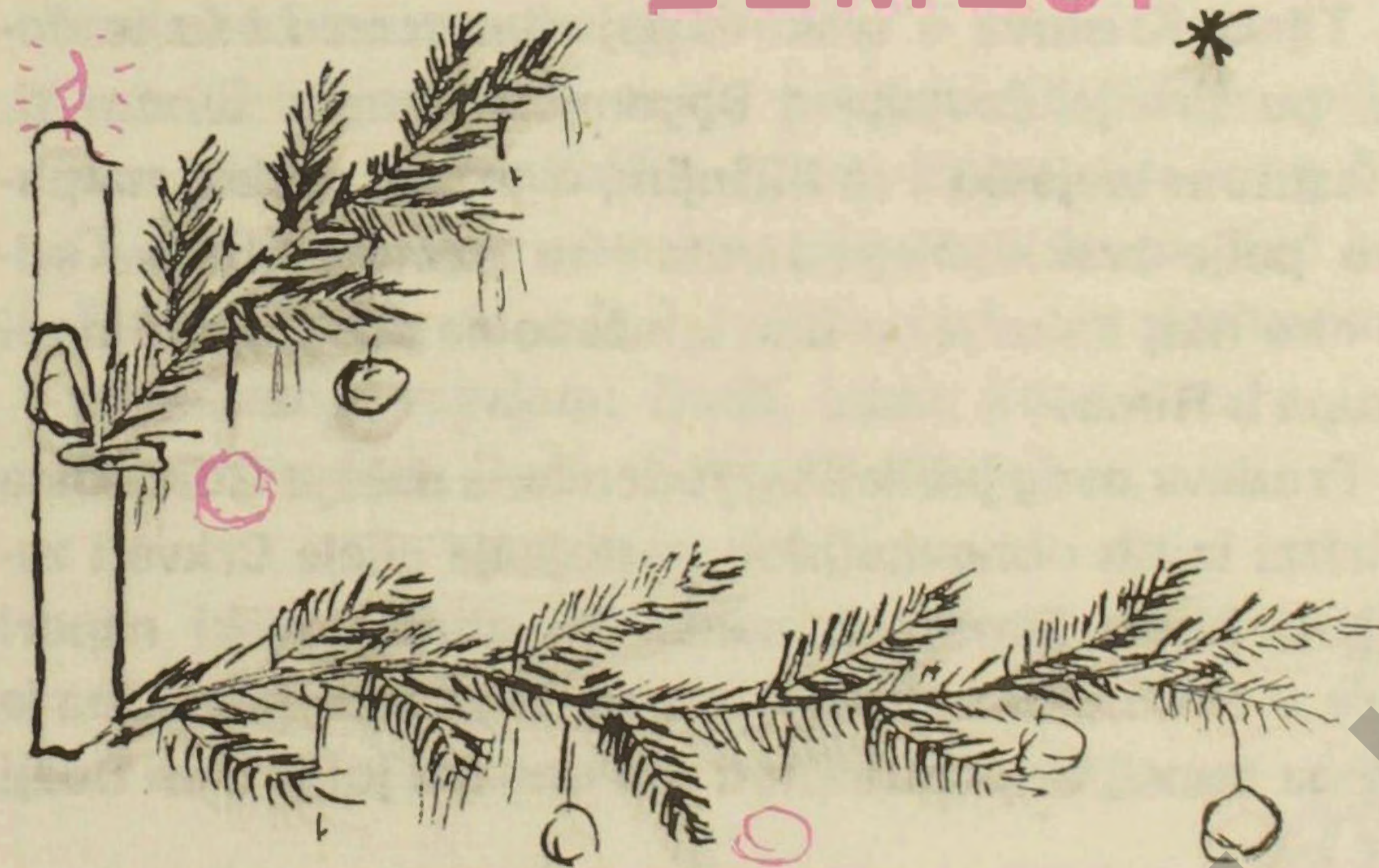
Vi ste prvi došli do jaslica mojih,
Čuli s neba riječi, koje su vas zvale,
Zato i ja volim iskrenu vam dušu,
Vaše gore, njive,
Ljude bijedne, male...

Aleksa Kokić

SLAVA
BOGU
NA
NEBU...

* MIR
LJUDIMA
NA
ZEMLJI *

BACKO KLASJE

VJERSKO-INFORMATIVNI LIST

božić velikih slutnji

Sveta godina Otkupljenja teče i nosi svoje plodove i izazove. Ono milosno ostaje nedohvatljivo našim očima i peru, ali poneki vidljivi događaj ostaje i njega možemo registrirati.

Naša mjesna Crkva proslavila je zahvalne žetvene svečasnosti u duhu godine pomirenja. Zaredila je nekoliko no novih levita, proslavila je uspomenu na velikog biskupa Lajču Budanovića, koji se može smatrati duhovnim utemeljiteljem ove naše mjesne Crkve u Bačkoj. Zatim je uzela učešća na svečanoj kanonizaciji blaženog Leopolda Bodana Mandića u Rimu, tog našeg drugog službeno proglašenog sveca, koji je sav bio u službi pomirenja s Bogom i među sobom i u službi ekumenizma, tj. nastojanja da se cijelo stado Kristovo nađe ujedinjeno.

I dok se to događa na vanjskom i vidljivom planu, naša se mjesna Crkva obnavlja u duhu svete godine pomirenja prema smjernicama danim od samog svetog Oca i naših biskupa, a na uspomenu tisućudevetstopepedesete obljetnice Kristove spasiteljske smrti i uskrsnuća.

U toku su po Subotičkoj biskupiji duhovne obnove, pučke misije i devetnice. Božja se riječ lomi, dijele se sredstva spasenja i posvećenja, sabire se zajednica Božjeg naroda i tako otkupljenje postaje stvarnost naših dana u ovim našim prostorima.

Tako se, eto, pročišćava život Crkve kao otajstvenog Tijela Kristova u svakom pojedinom srcu i tu se događa pomirenje čovjeka s Bogom, sa samim sobom tj. sa vlastitom savješću i sa bližnjim, a to već prelazi na pojavno polje svakidanjega života i tu počinje obnova svijeta oko nas, kako je to bilo izraženo na posljenjoj Sinodi biskupa u Rimu.

Proslava ovog jubilarnog rođendana našega Gospodina proizlazi iz tih obnoviteljskih nastojanja cijele Crkve i zato nosi Nadu ljepših vremena. Ti obnoviteljski napori Crkve u ovim našim prostorima se ne zaustavljaju. Ona je riješena temeljito prostudirati sve ono što joj je Duh Božji

poručio kroz posljednje vrijeme. Zato se sabrala na simpoziju da prostudira što joj valja činiti kako bi pomogla da se evanđeoski duh opet nastani u našim obiteljima. (U Đakovu je od 28. do 30. studenog 1983. g. održan simpozij na temelju pobudnice Pape Ivana Pavla II " Obiteljska zajednica ".)

Možda je baš Božić blagdan kad bi se ta svetogodišnja obnova obitelji trebala početi. Zato pred nama stoji provođenje u život svih plodova Sinode biskupa o obitelji, a to je savršeno u skladu sa smjernicama proslave svete godine.

Drugi veliki znak Nade je svenarodni Euharistijski kongres koji bi se imao slaviti iduće godine u našoj domovini. Božićno otajstvo se najsavršenije ostaveruje upravo u Euharistiji, kao što se povijesno Krist rodio u 'Kući kruha' (doslovni prijevod hebrejske riječi Betlehem). Tako se danas Krist živi u tjelesnom obliku euharistijskih prilika rađa usred ovog naroda da bi tom narodu postao " kruhom života ", a oni koji ga blaguju, da bi postali dobri kao kruh za svoju braću s kojima žive.

Zato ukoliko pripreme za Euharistijski kongres budu temeljitije i dublje, to je nada obnove i ljepšega sutra veća. Kao što je otajstvo Božića nezamislivo bez Marije, tako se i proslava Euharistijskog kongresa smjestila u središnjem svetištu Majke Božje u našem narodu, u Mariji Bistrici.

Predviđa se posveta cijele Crkve Srcu Marijinu. Ako tu posvetu bude predvodio sam Sveti Otac Papa na tom Euharistijskom kongresu u Mariji Bistrici, onda će naša radost biti potpuna.

Sve će to sa sobom donijeti obilje milosti koje će Bog izliti po rukama Presvete Bogorodice, baš kao one prve noći kad se radosna vijest počela navješćati, a to je " početak boljega svijeta " u kom će Emanuel biti središte. To su radosne slutnje ovog Božića.

*Sretan Božić i
Nova Godina*

božić u nadi –

Božić je. Jedan od tolikih. Došao je čekao, a prolazi brzo. Moje misli polako odlaze u ona davna vremena kad je Izabrani narod čekao svog Mesiju.

Jedni su smatrali da mora doći moćni osloboditelj, jer je rimsko vrhovništvo neizdrživo. Treba im sloboda. O, sloboda! Mesija će biti Osloboditelj. Uživat će Narod trajnu vrijednost nacionalne slobode.

Drugi su čekali olakšanje. Nemoguće je bilo izdržati jaram moćnih. Imajući u rukama vlast i novac, bili su u očima ljudi moćni. Ljudi su od njih ovisili i pred njima drhtali. Novac i sila su teški. Mesija mora doći i takvima oduzeti njihovu vlast i njihov novac. On mora učiniti konačnu pravdu i pravednu ravnotežu.

Neki su se opet oduševljavali Mesijom koji će biti preporoditelj društva i pogotovo religije, ali u korist Starozavjetnog kulta.

No, proroci su "vidjeli" drugčije.

Za njih je On Emanuel - Bog s nama. Za njih je On Sluga Jahvin. Za njih je On Knez mira. Za njih je On Pomazanik, koji naviješta godinu Gospodnju. Za njih je On Onaj u čije će vrijeme hromi prohodati, gluhi čuti, slijepi progledati, a siromasima će se propovijedati Evanđelje.

Čudno je to kako ga ljudi nisu mogli zamišljati takvim kako su Ga Proroci prorekli.

Oni su pritisnuti svojim malim problemima mislili na svoje male interese i svatko je čekao svog 'mesiju'. Svog malog, konkretnog mesiju. A takav nije došao. Došao je od Boga Poslani. Pomazan Duhom Svetim. Obećan i Knez mira. Došao je neprimjetno i skromno. Poistovjetio se s beskućnicima, bezimenima, obespravljenima, lutalicama, odbačenima, bolesnima, patnicima, dapače sa sudbinom grešnika.

I opet je izazvao oko sebe čuđenje i sablazan. Nije digao ustanak protiv Cezara. Nije uništio novac i nije odbacio vlast, ali je učinio više od toga. U ovaj i ovakav svijet donio je SMISAO. Donio je smisao odbačenima, male-

nima, umornima i običnima. Pokazao je put stradanja, ali u istini; put patnje, ali za pravdu. Otvorio je vrata spasa, ali za grešnike. Tako je nadmašio svako očekivanje.

Tek kad su ljudi uronili u taj novi svijet odnosa, koji je utemeljen na milosti, tek tada im se srce zapalilo i povjerovalo da je On Pravi Mesija. I u životu počeo provoditi istinu, a ta je da iza i iznad naše povijesti ipak stoji Bog. Njemu pripada zadnja riječ i tako je Mesija donio ono što je svakom potrebno, a nije se usudio tražiti, a to je NADA.

U Mesiji je rođena Nada. Zato je iz Betlehema mogao krenuti životni put prema Kalvariji, a iz Groba novi put do konca svijeta čije je ime Nada.

Razmišljam tako danas na Božić.

Pa, danas je rođena NADA. Bože moj, kakvo je ovo moje vrijeme? Puno tjeskoba i kriza. Puno straha i neizvjesnosti. Svaki naviješta svog mesiju. Ima svoj 'tip' rješenja.

Svijet je u iščekivanju.

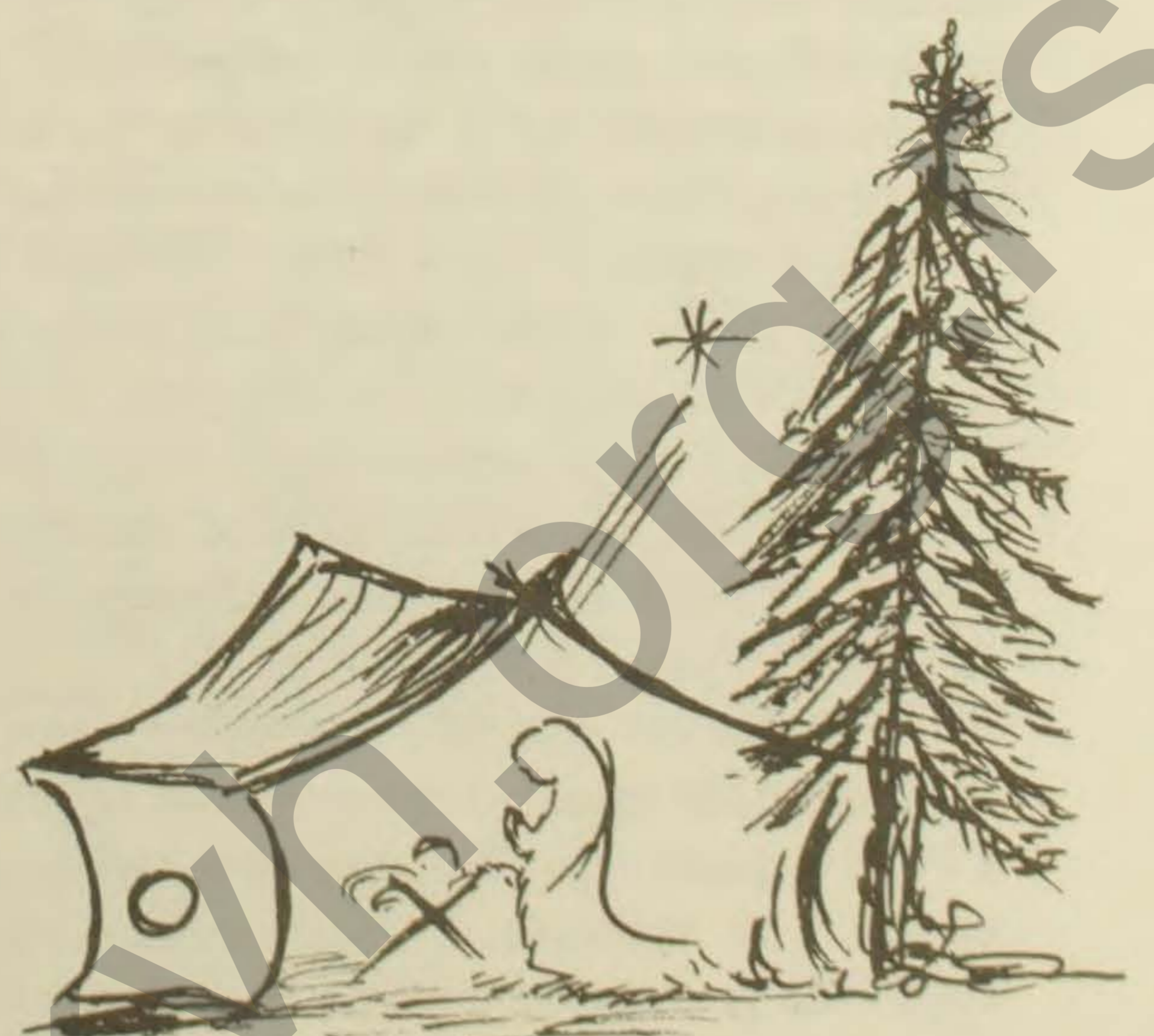
Skromno kao i u ono vrijeme Mesija traži prvo stan u ljudskim srcima. On milosno želi pohoditi čovjeka koji nema nade. Želi mu malo zagrijati srce da ga tako prosvijetli i dade mu smisao života. Želi mu reći da se ne plaši. Tu je Bog. I danas i sada. Njegova su vremena i vječnost. S nama je Bog! Samo... čovjek se mora odreći svoga maloga 'mesije' i povjerovati u Ovog, koji je donio smisao povijesti, koji je donio pomirenje i nenasilje. Koji je umro za istinu i pravdu i koji je time stekao pravo da svijetom vlada istina i pravda, ali to će biti samo onda kad se srce promijeni.

Promjena srca to je program. Božić je rođenje u srcu. Isuse moj, ukoliko ćeš se srca roditi ovog Božića? O, kad bi čovjek otvorio svoja vrata širom. Kad bi to učinili svi. Bio bi mir i radost. I danas završavam svoje razmatranje vapajem: Dođi, Isuse, donesi nadu, koja rađa mir i radost. Dođi, Gospodine Isuse!

A.K.

**SVOJIM ČITAOCIMA
I LJUDIMA DOBRE VOLJE
SRETAN BOŽIĆ
I USPJEŠNU
I BLAGOSLOVLJENU
NOVU GODINU ŽELI**

UREDNIŠTVO

s papom ivanom pavlom II

Teško je Papinu bogatu djelatnosti prikazati u nekoliko redaka, kada u razdoblju od tri mjeseca napravi četiri-pet apostolskih putovanja, uza sav bogati duhovni program svetogodišnjih proslava i redovitih dužnosti.

Dodamo li k tome ovogodišnju VI. Sinodu biskupa, na kojoj Papa redovito uzima učešća, makar pasivno, to jest slušajući izlaganja sinodalnih otaca, onda se slika Papine djelatnosti javlja u jednoj posebnoj nadnaravnoj svjetlosti. Tko ima sreću pratiti jedan Papin pastoralni put sasvim iz bliza, ne može se oteti dojmu da je to čovjek obdaren posebnim karizmatskim darovima, bez obzira da li se radi o daru govora, mislim na njegovo dobro poznavanje jezika, tako da je sposoban uvijek, kada je to potrebno, improvizirati u dotičnim jezicima, ili je riječ o savršenom suživljavanju sa sredinom i ljudima sa kojima se susreće ili im govori.

Kao primjer navodim njegov govor radnicima iz drugih zemalja sa kojim se je sreo za vrijeme svoga boravka u Beču. Dok sa jedne strane veoma dobro i jasno vidi svu problematiku ekonomske krize zemlje domaćina i njezine obaveze prema vlastitom pučanstvu tj. da njih prvenstveno uposli, sa istom otvorenošću sagledava svu problematiku tzv. "gastarbeiter-a", koji je sebe i svoj rad ugradio o privredu zemlje, u kojoj boravi, te je na taj način stekao stanovita prava na dobra koja je i sam stvarao.

Živi primjer zdravog rodoljublja

Cijeli njegov boravak u "domovini rođenja", kako Papa sam voli nazivati svoju domovinu Poljsku, bio je živo svjedočanstvo njegove ljubavi prema njegovoj domovini i sudbini svog ispaćenog poljskog naroda. Od onog uobičajenog poljupca zemlji, kojom želi počastiti zemlju svakog pojedinog naroda, on je taj poljubac tlu svoje domovine Poljske usporedio sa poljupcem ruci starice majke, "koja je mnogo trpjela i trpi i dalje." I samo Papino držanje, odavalo je koliko suosjeća sa svojim narodom koji trpi. Nije bilo osmjeha na Papinu licu, ni duhovitih doskočica, kao kada je prvi put bio u svojoj domovini 1979. godine. Shvaćajući svu delikatnost situacije, pazio je da svojom riječju ili gestom ne produbi napetost koja postoji, ali je mirno i jasno govorio istinu.

Kada mu nije bilo omogućeno poći do Baltika, došle su odatle mase radnika u svetište Jasnogorske Gospe, a Papa ih pozdravlja: "Dolazite sa ranom u srcu i s bolom, možda i sa srdžbom." Mladima poručuje neka budu svjesni da je sloboda, osobito za Poljaka, veoma skupa i neka je budu spremni platiti. Na proslavi 600. obljetnice

čudotvornog lika Bogorodice Censtohowske, na proslavi kanonizacije sv. Maksimilijana Kolbe-a na beatifikacijama Julije-Ursule Ledochowske, Jozefa Rafaela Kalinowskoga i Adama Alberta Chmielowskoga, iako su te osobnosti i događaji u sebi nosili snažnu poruku, Papa ih pretvara u apel Isusu Kristu, po zagovoru presvete Bogorodice, prigodom ovog njezinog jubileja: "Preporučujem Ti tešku današnjicu i sutrašnjicu moga naroda, preporučujem Ti njegovu budućnost."

Na sličan je način Papa u Beču izrazio svoju ljubav prema svom narodu, potičući svoje sunarodnjake u Beču, Evropi i drugdje po svijetu, da nikada ne zaborave svoj jezik, svoj narod u domovini i jasnogorsku Gospu, a sam je krasnim pjevom pred tisućama Poljaka i Austrijanaca, otpjevao Jasnogorski apel: "Marijo, Kraljice Poljske, s Tobom sam, pamtim i bdijem!" (Molitva je to koju svaki Poljak, gdje god on bio u 9 sati uvečer moli ili pjeva.) Sve je to ostvarenje one riječi, koju izreče u jednom od svojih govora u Poljskoj: "Osjećam se odgovornim za ovu veliku baštinu koja se zove Poljska".

Briga za progonjene radi vjere

Usred svog godišnjeg odmora u Castel Gandolfu, papa Ivan Pavao II je poželio hodočastiti u Lurd, jer mu to nije bilo omogućeno na završne svečanosti Svjetskog međunarodnog Euharistijskog kongresa 1981. godine zbog atentata izvršenog na njegovu osobu 13. svibnja iste godine. Kao kulminaciona točka toga hodočašća bio je Papin govor pred masabjelskom pećinom: "U prvim stoljećima, u progonstvima, obične su bile osude na smrt, deportacije i izgnanstvo. Danas su zatvoru, logorima ineterncije, prisilnom radu, izgonu iz vlastite domovine pridružene druge kazne, manje teške, ali suptilnije: ne više krvna smrt, nego jedna vrsta građanske smrti; ne samo izoliranost u zatvoru ili radnom logoru, nego trajno suženje osobne slobode ili društvena diskriminacija. Ima danas stotine i stotine tisuća svjedoka vjere, veoma često nepoznatih ili zaboravljenih od javnog mnijenja... Molimo dakle za sve one koji su na bilo kojem mjestu i na bilo koji način progonjeni radi vjere."

Na tu se je tematiku vraćao i za vrijeme svoga boravka u Austriji, jer su mu dobro poznate prilike u kojima se nalaze mnoge mjesne i narodne crkve koje žive pritisnute teškim križem progona i nutarnjeg razaranja, što je možda još bolnije i od samih progona.

Zato ovaj apel sv. Oca ne smije biti samo glas vapijućega u pustinji, nego mora naći odjeka u našim vjerničkim srcima i nadasve molitvama, te izrazima duhovne solidarnosti koja se najbolje manifestira baš kroz samu molitnu.

Papa s jednim Bunjevcem u Beču

Možda ovaj naslov zvuči paradoksalno, dok promatramo Papu kako se svim srcem zauzima za ujedinjenje cijele Evrope i postavlja u srcu Beča križ kao os toga jedinstva, istaći jedan detalj nama Bačkim Hrvatima tako drag. Činjenica je da je na balkon bečke crkve Devet korova andjeoskih Am Hof doveo sv. Oca Ivana Pavla drugoga, o. Efrem Kujundžić nad-dušobrižnik za sve Hrvate katolike koji rade u Austriji i poglavar franjevačke zajednica kojoj je povjerena briga za hrvatske katoličke radnike u Beču, a okuplja ih upravo u toj crkvi.

S toga je balkona prije ravno 201 godinu papa Pio VI također blagoslovio Beč. A p. Efrem Kujundžić sin je naših ravni i ponosni potomak časnog ogranka bunjevačke grane, velike obitelji Kujundžić sa Verušića i Klise.

Osim te časne zadaće o. Efrem je bio član komisije koja je pripremala program Papina boravka u Beču i osobito susreta sa svijetom rada, koji se je zbio na trgu ispred spomenute crkve "Am Hof" a tako se zove i trg. Uzeo je također učešća u samom programu susreta sa radnicima, kako austrijskim, tako stranim među kojima je bio veoma veliki broj hrvatskih radnika, koji su čitali tekstove molitve vjernih. Ovaj detalj nije smio ostati nezabilježen od kroničara našeg lista Papina života i rada

Veći dio Papinih govora i gesta, iako je bio upućen Crkvi Božjoj koja je u Austriji, ipak imao daleko šire značenje. "Evropske vespere" kako je nazvan svečani prijem Pape u Beču, dao je Papinu boravku u Austriji evropsku dimenziju. Govori četvorice kardinala sa zapada, kardinal Lustiger iz Parisa, istoka kardinal Macharsky iz Krakova, sjevera kardinal Meissner iz Berlina i juga kardinal Kuharić iz Zagreba, a osobito Papin govor, kojega je održao nakon što je na Helden - platzu podigao veliki mjedeni križ, kao spomen na godinu Otkupljenja, na 300. obljetnicu pobjede nad Turcima i na spomen njegova boravka u Beču, imali su evropsku intonaciju i bili upućeni Evropi: "od Atlantika do Urala i od Sjevernog do Sredozemnog mora."

Posebno su bili naglašeni evanđeoski korijeni svega onoga što je Evropa postigla na duhovnom, kulturnom i civilizacijskom polju, kao i činjenica da je Isus Krist jedina stvarnost koja suvremenu Evropu i svijet može istinski u dobru, miru i ljubavi ujediniti.

Papin boravak u Austriji i njegovi nastupi bili su u nekom smislu korak naprijed od poznatog govora Evropi, koji je prošle godine izgovorio u Španjolskoj, u Santiago de Compostela.

Ono je bio svečani proglas, a ovo kao neko ostvarenje svega toga, barem prvi korak u tom smislu.

ČUDESNA USTANOVA SINODE BISKUPA

Kao jedan od najznačajnijih plodova II Vatikanskog koncila za opću Crkvu svakako je bila ustanova Sinode biskupa koju je ostvario papa Pavao VI. odmah po završetku Koncila. To je skup predstavnika biskupa iz cijeloga svijeta, koji bi svojim savjetima, a kada to Papa odobri i svojim odlukama, pomagali glavi Crkve u vođstvu sveopćeg zajedništva

Ta Sinoda se sastaje već po šesti put da u svetom zajedništvu svih mjesnih Crkava i njezine glave -Pape, razmotre aktuelna pitanja iz života Crkve i suvremenog čovječanstva. Sinoda biskupa sve više postaje mjesto gdje se u životu ostvaruje kolegijalitet i zajedništvo svih katoličkih biskupa sa rimskim biskupom i Petrovim nasljednikom.

Još više, Sinoda prerasta u jedan živi organizam u Crkvi, nešto poput srca. Biskupi iz cijelog svijeta donose probleme svojih mjesnih i narodnih Crkava, kao istrošenu krv i to prezentiraju svojim pismenim prijedlozima (u fazi priprema za samu Sinodu) i živom riječju u samoj sinodalnoj auli. To se u tom živom zajedništvu sa Petrovim nasljednikom među sobom sve uskladi, jače osvijetli izvornim evanđeoskim svjetlom i u stvarnosti čudesne Kristove prisutnosti, koju je obećao onima koji u njegovo ime druguju, pretvori u listu prijedloga koju onda Papa snagom svoje apostolske službe, koja je zalog jedinstva, proglasio u jednom dokumentu.

Taj dokumenat time dobiva obvezatnu snagu za cijelu Crkvu, a u sebi nosi novu životnu snagu, sposobnu da obnovi sve mjesne i narode Crkve, kao svjež a i pročišćena krv najudaljenije dijelove organizma.

Tako se je i ove godine sastala Sinoda biskupa i raspravljala o pomirenju i pokori u poslanju Crkve. Ova tema na prvi pogled izgleda da je veoma uskog crkvenog profila. Međutim, kada se je ova tematika razložila, došlo se je do zaključka, da je zapravo grijeh u svojim različiatim formama izvor svih suvremenih zala, koje biju suvremenog čovjeka, ali je isto tako nanovo zasjala istina da zapravo svako pomirenje u najširim razmjerama počinje u srcu čovjeka i ako se tu ne dogodi, svako pomirenje ima samo prividni karakter.

Zato je razumljivo da je baš u okviru ove Sinode stavio na svijećnjak cijele Božje Crkve, našeg skromnog sunarodnjaka Leopolda Bogdana Mandića, koji je cijeli svoj život stavio u službu pomirenja ljudskih srdaca s Bogom i među sobom. Tako je time Crkva u našem narodu, tim zrelim plodom svoje svetosti poslužila cijeloj Crkvi, ali ovom kanonizacijom od nje primila i priznanje.

LIK

LIK

PROSLAVA 10. OBLJETNICE POSTOJANJA KATEDRALNOG ZBORA 'ALBE VIDAKOVIĆ'

U SUBOTICI

U općoj žurbi i nervozi vremena svaka duhovna priredba djeluje na nas kao osvježenje i ublaženje rana života. Tako je u Subotici proslava 10. obljetnice postojanja katedralnog zbora "Albe Vidaković" bila velik kulturni događaj, koji nas je duhovno obogatio.

Katedralni zbor je osnovan prije deset godina, povodom proslave 200. obljetnice subotičke katedrale sv. Terezije. Na sreću, dirigent zbora s. Mirjam Pandžić uspjela je zbor zadržati na okupu i poslije proslave, pa su zajednički nastavili pripremati se za nove nastupe. Tokom 10 godina katedralni zbor je u svim svečanim zgodama, na veće blagdane pjevao u katedrali i nemoguće je nabrojiti sve mise pojedinih skladatelja, koje su pjevane, a uz to i bezbroj drugih skladbi za pojedine liturgijske svečanosti. U manjem sastavu zbor je pjevao svake nedjelje na sv. Misi u 10 sati.

Ponekad je katedralni zbor gostovao u crkvama i u drugim mjestima, a u svom radu kroz 10 godina izveo je mnogo religioznih i duhovnih skladbi svih poznatih naših i inozemnih skladatelja. Nemoguće je nabrojiti njihova imena, jer učinili bismo nepravdu ako kojeg od njih izostavimo. Ipak treba spomenuti suvremenog subotičkog skladatelja Milana Asića, koji je pomogao zboru svojom suradnjom i uglazbio je nekoliko skladbi, koje je katedralni zbor pjevao u katedrali, ili na drugim vjersko-kulturnim priredbama.

Treba s velikim zadovoljstvom i priznanjem reći da je katedralni zbor kroz svoj dugogodišnji rad imao dvostruku ulogu, koju je časno i uspješno izvršio.

Prvo, zbor je svojim pjevanjem u katedrali doprinio slavlju svih crkvenih svečanosti, a pjevanje je nerazdvojni i sastavni dio svih liturgijskih obreda.

Ljudi, kad žele izraziti najiskrenija osjećanja, tada zapjevaju. Tako su i pjevači zbora bili ispunjeni željom da izraze ljubav, odanost i zahvalnost Bogu svih onih u čije ime su pjevali.

Druga velika uloga subotičkog katedralnog zbora bila je u tome da je pomogao u poznavanju naše kulturne baštine duhovne glazbe i duhovne umjetnosti. Preko pjevanja zbora čuli smo glazbena djela mnogih naših i inozemnih skladatelja i tako ih spasili od zaborava.

Ali nije bilo samo čuvanje kulturne tradicije, nego zbor je njegovao duhovnu umjetnost naših suvremenih skladatelja i tako doprinio bogatstvu naše suvremene duhovne glazbe i umjetnosti.

Izvršavajući ova svoja dva časna zadatka, subotički katedralni zbor je učinio ono što je narodu korisno, a Bogu na slavu. Izvršavanjem ta dva zadatka, članovi zbora, skupa sa svojim voditeljem, zaslužuju svaku pohvalu i priznanje.

Prelomna godina u radu subotičkog katedralnog zbora bila je 1980. Tada je zbor sudjelovao na svim priredbama u okviru "Kokićevih dana" koji su priređeni povodom 40. obljetnice smrti velikog bunjevačko-hrvatskog pjesnika Alekse Kokića. (15. - 17. kolovoza 1980.)

Malo poslije toga, 19. listopada, bilo je svečano "krštenje" zbora, popraćeno koncertom i sv. misom, koju je prikazao biskup Matija Zvekanović. Katedralni zbor je dobio ime "Albe Vidaković" po našem velikom skladatelju, muzikologu i svećeniku, koji je rođen u Subotici, ali je djelovao i umro u Zagrebu /1964./.

Već više od 70 godina, svake godine u subotičkoj katedrali sv. Terezije, 15. kolovoza slavi se "Dužijanica". To je žetelačko religiozno slavlje kao izraz zahvalnosti Bogu za obavljenu žetvu i za novi kruh.

Od 1981. god. i dalje ta svečanost je proširena drugim priredbama pod zajedničkim imenom "Dani kruha i riječi". obično tri dana /meditativna večer, književna večer, sv. misa zahvalnica/. Svojim sudjelovanjem Katedralni zbor "Albe Vidaković" pomogao je velikom uspjehu tih vjerskokulturnih manifestacija.

Sav ovaj rad zbora na području liturgijskom i kulturnom imali smo pred očima na proslavi 10. obljetnice postojanja.

Proslava je počela u petak, 12. studenog duhovnom obnovom, koja je nastavljena i u subotu, a vodio ju je Ivan Prčić, kapelan u katedrali. Na kraju duhovne obnove bila je sv. ispovijed članova zbora.

U nedjelju, 13. studenog u 17 sati zbor je priredio svečani koncert u katedrali-bazilici sv. Terezije. Prije početka koncerta Ivan Prčić je pročitao kratak referat o desetogodišnjem radu Katedralnog zbora. Svečani koncert je imao bogat i raznovrstan program: skladbe za orgulje, za flautu i orgulje, skladbe za ženski i mješoviti zbor, skladbe za solo sopran i tenor.

Na programu je bilo 13 točaka i izvedene su instrumentalne i zborne skladbe naših i stranih skladatelja, počev od Vinka Jelića /1596-1636./ /"Bone Jesu"/ pa do suvremenog subotičkog skladatelja Milana Asića / "Omnia omnibus". "Dušo Kristova". "Psalam 150."/. A od Albe Vidakovića, čije ime zbor nosi, izvedeni su dijelovi njegove skladbe "Misa simplex" /Kyrie i Agnus Dei/.

Kao solisti nastupili su Terezija Buljovčić - Jelić /sopran/, s. Karmela Kovačević /sopran/, o. Stanko Vasilj, franjevac /tenor/.

Sve točke programa pratila je na orguljama Jelena Demšedi.

Zborom je ravnala s. Mirjam Pandžić.

Velik broj vjernika svojim prisustvom u katedrali na koncertu pokazao je da cijeni rad Katedralnog zbora "Albe Vidaković" i spreman je primiti ljepote i vrijednosti ove duhovne kulture.

Sjećajući se ovog kulturnog događaja, želimo izraziti svoju zahvalnost za sav trud i uložene žrtve svih članova zbora i njihovog voditelja s. Mirjam Pandžić, jer su dostojno proslavili svoj prvi desetogodišnji jubilej i želimo im da u ustrajnom i uspješnom radu dočekaju još mnogo jubileja.

Ovaj koncert je bio pravi umjetnički doživljaj zbog skadnog pjevanja zbora, tako da su svi prisutni bili duhovno obogaćeni ljepotom ove duhovne umjetnosti, koja ima snagu da nas ponese i oduševi.

Proslava 10. obljetnice završava je sv. misom zahvalnicom, koja je bila poslije koncerta, u 18 sati.

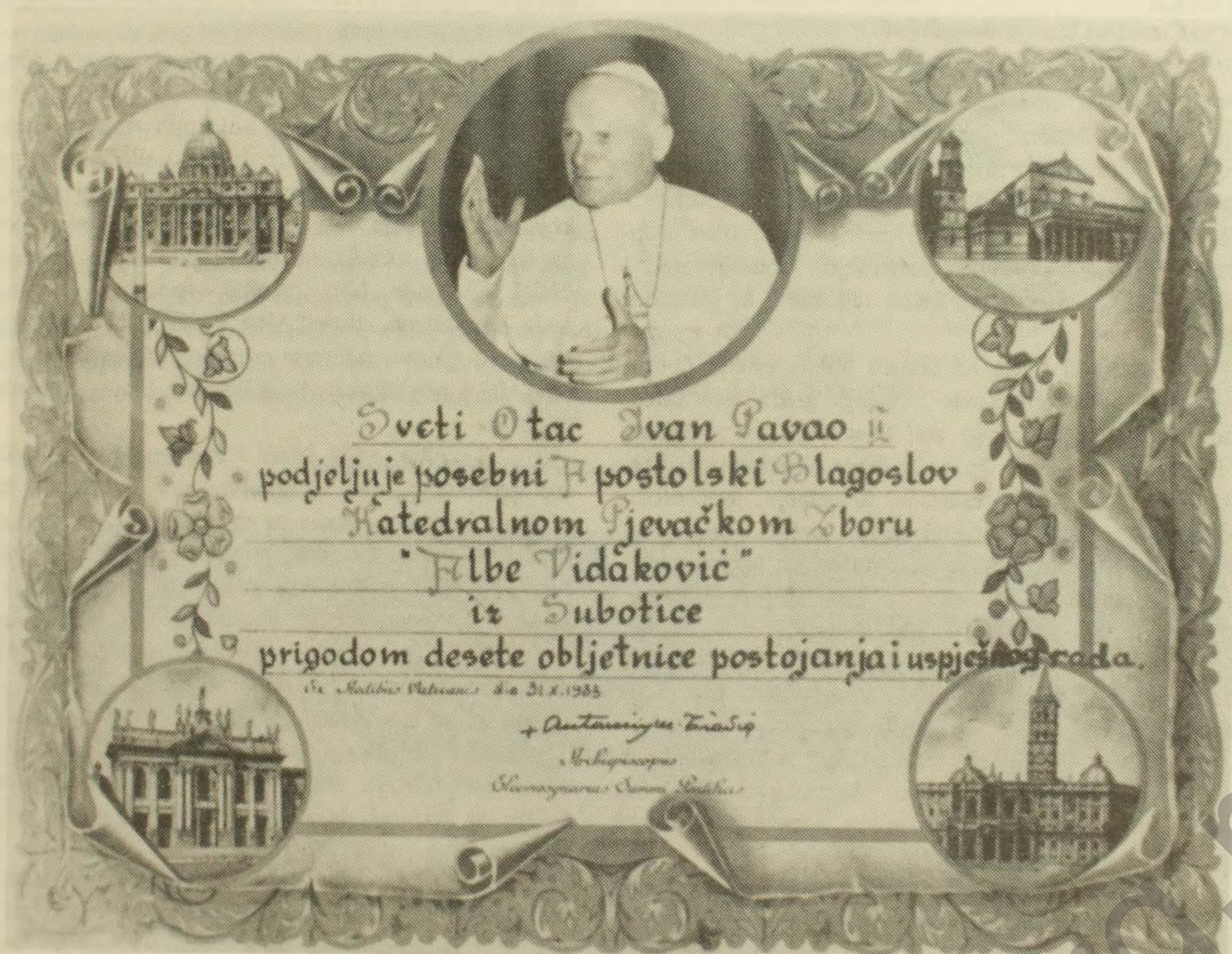
Sv. misu je prikazao subotički biskup Matija Zvekanović, koji je u homiliji uputio tople riječi svim članovima zbora i voditelju u povodu ovog malog jubuleja.

Za sve što je učinio Katedralni zbor na duhovnu korist vjernika i na slavu Božju, upućuje mu riječi tople hvale. Za sve uspjehe, koje je postigao, Katedralni zbor zaslužuje iskrene čestitke. Sve to neka bude poticaj za dalji rad i da svi članovi zajedno sa voditeljem imaju ljubavi i ustrajnosti u radu pa će postići nove uspjehe.

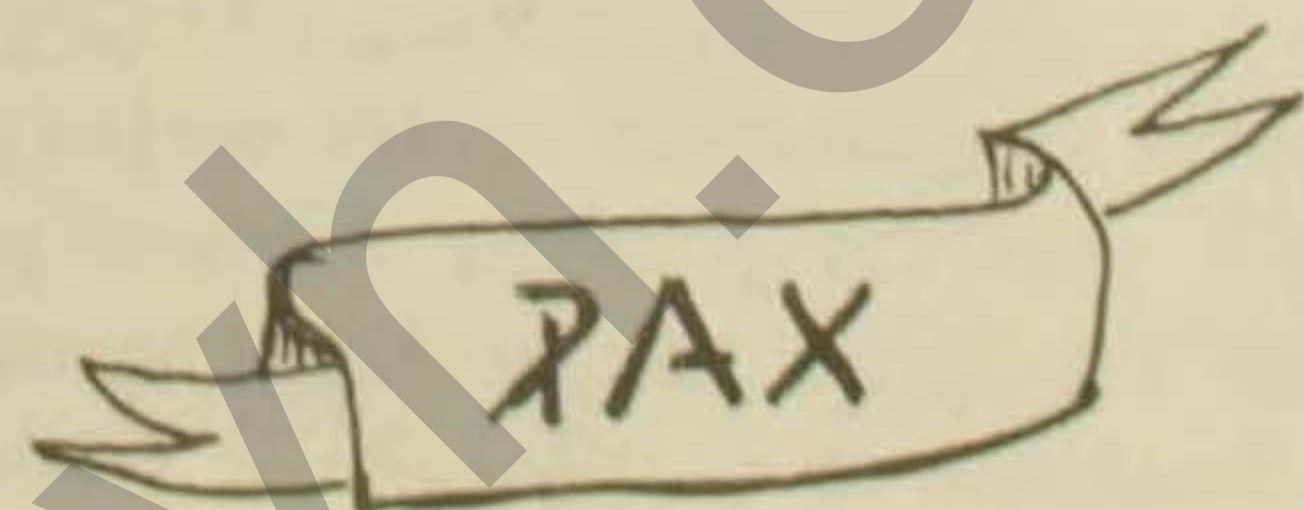
31. listopada o.g. Sveti Otac Ivan Pavao II je podijelio svoj posebni apostolski blagoslov katedralnom zboru "Albe Vidaković" u Subotici povodom 10. obljetnice djelovanja.

To može biti pozitivan podstrek cijelom zboru i ravnatelju s. Mirjam Pandžić.

Vojmir

Povelja posebnog Papinog blagoslova

8 PISMO BISKUPA MATIJE ZVEKANOVIĆA
KATEDRALNOM ZBORU "ALBE VIDA KOVIĆ"

ORDINARIATUS DIOECESIS SUBOTICANAE
Nr. 2000/1983.

Katedralni zbor u Subotici zahvalnom službom Božjom sjeća se svoje 10. godišnjice postojanja i djelovanja u subotičkoj katedrali, a prigodno i u drugim crkvama i vjersko - prosvjetnim nastupima

Smatram svojom obavezom i dužnošću Zboru kao takvom uputiti riječi otvorene, iskrene zahvale, čestitke i poticaja.

Prije svega: h v a l a!

Zahvala je jedna od najljepših cvjetova božjih i ljudskih vrednota. Ona osvježuje srca, uzdiže duše, ugodna je i Bogu i ljudima. Pa neka i vama, voditeljima i članovima, jednom riječju, svim sudionicima u ime naše mjesne Crkve bude: h v a l a! Jedino Gospodin puninom svoje milosti može biti svima i svakome plata vrlo velika!

Č e s t i t k a je druga riječ.

Čestitam vam na odluci okupljanja u jedno; na ustrajnosti u susretima, na međusobnom razumjevanju; na glazbenom, melodioznom i sadržajnom izboru; na postojanosti uvježbavanja u skladu sa svojim mogućnostima; na dobroj volji, kojom želite i težite - pa i uz poteškoće - zapreke prevladavati, žrtve doprinostiti i u međusobnom poštivanju, razumijevanju i ljubavlju Crkvi i narodu Božjemu radosno i sa pjesmom služiti.

Čestitam i hvala na izboru imena svome Zboru. To je ime "Albe Vidaković". Našega grada, ove katedralne župe, naše biskupije sin! Glazbenik domovinskog pa i evropskog nivo-a. Pa neka Zbor katedrale-bazilike, u kojoj je on primio krštenje, krizmanje, svećeničko ređenje, a iz koje i njegovi zemni ostaci pođoše na počinak, gdje u miru čekaju uskrsnuće, nosi njegovo ime.

Nakon ovoga dolazi i treća riječ: p o t i c a j!

Kada ste prije deset godina započeli zajednički rad i u tomu ustrajali, učinili ste Bogu ugodno, svima korisno, a i sebi radosno djelo. I drugi Vatikanski sabor kaže:

a/ "Pravu liturgijsku službu vrše oni koji pripadaju zboru pjevača". I odmah dalje potiče: "Stoga neka svoju ulogu vrše tako iskrenom pobožnošću i urednošću kakva pristoji tako važnoj službi..." /SC, 29/.

b/ I opet na drugom mjestu isti Koncil ponovo potiče: "...Neka napreduju pjevački zborovi, naročito kod s t o l n i h c r k a v a. Neka se biskupi i ostali pastiri duša redovno brinu da sva zajednica vjernika u svakom činu, koji se vrši pjevanjem, može vršiti svoju svojstvenu ulogu." (SC, 114/.

A svi ste eto, poštovani i dragi pjevači sa svojim voditeljima i suradnicima upravo ovakav Zbor kod stolne crkve. I zato vas posebno radosna srca pozdravljam čestitam i želim iz punine duše: Napredujte, razvijajte se, podmadajte se i ozvježujte u svome plemenitom i lijepom radu!

U Subotici, 13. XI 1983. Matiša Zvekanović, biskup

UREDNIŠTVO LISTA "BAČKO KLASJE"

KATEDRALNOM ZBORU "ALBE VIDA KOVIĆ"

U SUBOTICI

Zahvaljujem na pozivu da podijelim s Vama desetu obljetnicu postojanja i plodnog djelovanja. Putem ovog lista želim izraziti svoje iskrene čestitke i najbolje želje. U molitvi ću se združiti istovremeno s Vama u zahvali onomu od kojega je svaki dobar i savršen dar, od kojega su snaga i milost izdržljivosti, koja je početak i svrha svakog svog djela pa tako i ovog.

Ovim pak redovima želim zahvaliti svakom pojedinom od Vas, svim članovima zbora što ste se prije svega odazvali pozivu u tu crkvenu službu, jer zvanje pjevača je jedno od najstarijih zvanja i službi u Crkvi. Hvala vam što taj svoj odgovor potvrđujete stalno, svakim dolaskom na probe i na izvođenja pokraj svih svojih obaveza koje imate u obitelji i društvu. Time svjedočite za svoju vjeru, a na to je pozvan svaki pojedini od nas.

Svakako posebno priznanje i zahvala ide našoj neumornoj orguljašci i i zborovođi Mirjam Pandžić. Samo Bog je svjedok svih njezinih napora, koje čini da se ovaj zbor održao i da tako plodno djeluje. Od Gospodina će primiti nagradu za svaki svoj korak i čin koji u tom smislu čini. No, naše je da joj reknemo hvala za sve što je učinila, za sve što čini i što će u buduće činiti. Da nije bilo njezine upornosti, stručnosti i nada sve ljubavi, zbor "Albe Vidaković" ne bi bio ono što jest i gotovo sve naše crkvene svečanosti ne bi imale onaj sjaj i privlačnost, koje im daje lijepo pjevanje ovoga zbora.

Također valja istaći i zasluge Milana Asića, našeg skladatelja, čija se skladateljska djelatnost, osobito posljednjih godina, srasla sa zborom i njezinim zborovodjom. On sklada za zbor, ponekada dirigira zborom. To svjedoči kako je duboko srastao sa zborom i kako ga život i djelovanje zbora nadahnjuje na nova skladanja.

Tako, eto, zbor vrši tihu, ali veoma značajnu kulturnu djelatnost na polju kršćanske kulture. Uglazbljuju se stihovi naših pjesnika, skladaju se novi glazbeni oblici iz našeg narodnog stvaralaštva i time se te stvari prezentiraju široj kulturnoj i glazbenoj javnosti i time se pronosi slava našeg narodnog kulturnog stvaralaštva.

Na svemu Vam tome hvala. Budite svjesni svega što činite! Za budućnost što da vam poželim? Puno milosti i istrajnosti, pa da s Vama slavimo još mnoge i mnoge jubileje. Neka bude Bogu na slavu, Crkvi i Narodu na ponos, a nama na uljepšavanje ovih sivih svakidašnjih dana.

Nek živi, nek raste, nek svjeta Katedralni zbor "Albe Vidaković" na mnogaja ljeta!!!

U Bačkoj Palanci,
12. studenog 1983.

Lazar Ivan Krmpotić

simpozij - znanstveni skup

O ŽIVOTU I RADU BISKUPA LAJČE BUDANOVIĆA

U Subotici su se održavali "Dani o životu i radu pokojnog biskupa LAJČE BUDANOVIĆA" od 7. do 12. listopada 1983. godine, prigodom 25. obljetnice njegove smrti. Za tu prigodu priređena je u sjemeništu "Paulinum" izložba, koju je prvog dana otvorio Andrija Kopilović.

Drugog dana (8. listopada) u subotu navečer priređena je "Meditativna večer" prema materijalima uzetim iz njegovih govora ili propovijedi. Na koru je katedralni zbor "Albe Vidaković" pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić ukrašavao duhovni doživljaj.

U nedelju (9. listopada) navečer msgr Matija Zvekanović, ordinarij subotičke Crkve, predvodio je koncelebriranu svetu Misu zadušnicu za velikog pokojnika Lajču Budanovića u kojoj je naglasio potrebu zahvaljivanja, prvo Bogu, ali i ljudima.

Ponedjeljak i utorak (10. i 11. listopada) bili su dani simpozija o biskupu Lajči Budanoviću. I prije i poslije podne predavači su "iznenađivali" lijepi broj slušalaca raznim vidovima Budanovićeve veličine. Osjećalo se da su se predavači dobro pripremili počevši od Ivica Prčića, koji je započeo simpozij pa sve do Msgr Đure Kokša, zagrebačkog pomoćnog biskupa, koji je odmah na početku bio pozdravljen burnim pljeskom kad je izrazio pozdrave kardinala dr Franje Kuharića. Svojim lijepim i sigurnim, a ujedno vjernim predavanjem završio

je simpozij. Simpozij je drugog dana držan paralelno na hrvatskom i mađarskom jeziku.

Pored predavača gostiju, Budanovićeve dane je počastio svojim dolaskom beogradski nadbiskup msgr Alojz Turk, msgr Joakim Herbut, skopski-prizrenski biskup, dok su se msgr Josip Pavlišić, nadbiskup riječki i msgr Ćiril Kos, biskup đakovački pismeno ispričali i čestitali. Zatim su još bili prisutni: msgr Johan Grieser, iz Austrije, a sin Bačke, te delegati Teološkog fakulteta iz Zagreba, bogoslovnih škola, Teološko - filozofskog instituta kao i Crkvenog glazbenog instituta pri KBF iz Zagreba, predstavnici muškog i ženskih redovničkih kuća te brojni svećenici i laici.

Kao kruna svih ovih dana bila je svečana akademija u čast biskupa Lajče Budanovića, koja je kroz riječ i pjesmu u izvođenju zbora "Albe Vidaković" pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić, oduševila publiku.

Odbor za pripremu "Budanovićeve dane" pod ravnanjem msgr Matije Zvekanović uradio je veliki posao. Dato je dolično priznanje životu i radu blagopokojnog biskupa Lajče za njegovo dugogodišnje vodstvo sad već Subotičke biskupije, kojoj je uradio duboke temelje.

Simpozij je bio na visini i dao je poticaj za daljnja istraživanja i studij o životu i radu velikog sina bačkih ravnica, Lajče Budanovića

Biskup Matija Zvekanović sa Slavkom Večerin i Lazarom Novaković, mladomisnicima

Mlada Misa Zapletan Geze u Adi

DANI BISKUPA LAJČE BUDANOVIĆA

Razdoblje od 25 godina nije dugo u odnosu na vjekove. Ali ono može biti dostatno da se izbrišu tragovi jednog događaja koji je u danom momentu uzбудio svijet ili da se zaboravi na neku osobu koja je jednom igrala ulogu velikana ovoga svijeta. Sva bliza i daleka prošlost o tome zorno svjedoči.

Ali netom minulo četvrt stoljeće, koje smo komemorirali u Subotici od 7. do 12. listopada o.g., nije bilo dosta da izbljedi uspomena na Pastira Crkve, biskupa Lajču Budanovića, koji je živio i djelovao na prostranstvima žitom zatalasanih bačkih ravnic. On je, kako smo vidjeli, tako reći urastao u duboke brazde ove crnice zemlje i srastao s narodnim bićem ovoga kraja.

"Priredili smo ovih šest dana da saznamo, da je jednom bio ovakav biskup"... rekao je predsjednik Odbora za proslavu 25-godišnjice smrti biskupa Lj. Budanovića u srijedu 12.X. navečer na kraju završne akademije, koju su izveli mladi uz zauzeto sudjelovanje crkvenog zbora "Albe Vidaković", pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić.

Tko je Lajčo (Ljudevit) Budanović i kakav je bio kao svećenik i biskup saznali smo gledajući lijepo uređenu IZLOŽBU o njegovu životu i radu, slušajući u Meditativnoj večeri CITE iz njegove duhovne ostavštine, a nadasve prateći dobro pripremljene REFERATE na simpoziju o njegovu djelovanju.

U biografiji i u dva predavanja "O pastoralnom radu L. Budanovića" čuli smo nezamislivi sadržaj njegove apostolske aktivnosti kao mladog svećenika i saznali za bezbroj pastoralnih ostvarenja u doba kad mu je kao ap. administratoru povjerena briga za duše i uprava nove Ap. administrature na području između Dunava i Tise. A poznato je da u ono vrijeme tamo ništa nije postojalo za samostalnost jedne crkvene pokrajine, koju je trebalo uspostaviti i voditi.

Kako je Msgr L. Budanović taj rad započeo i po svim principima crkvenih zakona dosljedno proveo, saznali smo u iscrpnom predavanju s naslovom "Pravni doprinos L. Budanovića uređenju Bačke Apostolske Administrature". - Da naš biskup nije bio samo odličan đak, talentiran student teologije i vješt pravnik, dokazalo nam je bogato ilustrirano predavanje „O socijalnom radu biskupa L. Budanovića“. Referati o prosvjetiteljskom i " književnom radu L.B. na svjetovnom i duhovnom polju", te njegov smisao i briga za "gradnju sakralnih objekata" popunili su široki pano o životu i djelovanju tog čovjeka, nikla u vremenu i kraju gdje nije bilo lako ni jednostavno stvarati na bilo kojem području. A, vidjeli smo, on je ipak stvarao!

Svi su prisutni priznali da su nam ovi dani ne samo obogaćenje, nego u mnogočem i otkriće i poticaj.

U bogatoj i konstruktivnoj, vrlo živoj diskusiji došlo je na vidjelo koliko taj Čovjek živi još u srcima puka i svećenika. Istaknuto je i njegovo pravo rodoljublje koje nije umanjivalo ljubav pastira prema čitavom stadi bez obzira kojem pripada narodu i kojim govori jezikom. O tome svjedoče tolika zapisana i sazidana ostvarenja koja su ga nadživila. Uostalom, "uz latinski, naš biskup je perfektno govorio mađarski i njemački jezik, koji su u ovoj pokrajini u upotrebi", potvrdio je jedan od njegovih tadašnjih svećenika.

Među interventima naglašena je i ljubav biskupa L. Budanovića prema mladosti. Očinski je blagoslivljao mlade svrstane u redove Katoličke Akcije. Želio je odgojiti čist naraštaj za život u braku ili u leđičnom staležu. Najsnažnija katedra za ovakav njegov pedagoški rad bila je ispovjedaonica. Tisuće je na taj način usmjerio na pravi put. Radovao se ako je kroz "rešetke" otkrio dušu koju Bog zove na život u posvećenom staležu. Takvima je pomogao da nadju cilj i da ustraju na duhovnom putu.

Pastirski profil velikog nam Pokojnika ne bi bio potpun, ako ne bismo dodali nešto i o njegovu odnosu prema redovništvu.

Osim redovnika franjevaca i karmelićana, koji su od ranije djelovali na području B. Ap. administrature, za vrijeme upravljanja biskupa Lajče Budanovića u Bačkoj bilo je i nekoliko ženskih redovničkih ustanova. - U gradskoj bolnici u Subotici radile su ss. sv. Križa; na karitativnom polju s djecom djelovale su ss. Kćeri milosrđa koje su netom osnovane u našoj zemlji; na župu sv. Jurja došle su ss. dominikanke, takodjer u našoj zemlji nastale. Ali, najbrojnija bila je "Družba kaločkih školskih siromašnih ss. Notre Dame" koje su se bavile odgojem ženske mladeži po raznim zavodima. Pri kraju I. svjetskog rata ta Družba je imala na Bačkom teritoriju 22 svoje redovničke kuće s preko 200 sestara. U to doba one su odgajale više od 10 tisuća djece u osnovnim i građanskim školama, u zabavištima i sirotištima.

Raspadom Austro - Urarske Monarhije i postavljanjem granice prema novoj državi Kraljevini SHS sav taj dio redovnica Kaločke Družbe ostao je otcijepljen od svoje Matice u Kaloči. Bilo je otežano komuniciranje i upravljanje preko nove granice. Zato je kroz desetljeće od 1920 -1930 počelo opadanje redovničkog duha i broja članica u zajednicama.

U svojoj pastirskoj brizi za ovaj odabrani dio Božjega naroda Msgr Ljudevit Budanović kao ap. administrator i kao biskup nastojao naći rješenje da se uvede red i da se manjak ispravi. Bilo je pokušaja da se uspostavi Kaločka Provincija sestara "Notre Dame" s upravom

u Bačkoj. No, taj pothvat nije donio pozitivne rezultate. Zato je biskup L. Budanović nastavio raditi da bi od Sv. Stolice dobio samostalnost za onaj dio Kaločke Družbe koji se nalazio na njegovu teritoriju. U tom nastojanju bratski ga je podržavao ap. nuncij iz Beograda koji je u Rimu mnogo značio.

Sv. Kongregacija za redovnike u Rimu uvažila je dobro obrazloženu molbu biskupa iz Subotice i preporuku nuncija iz Beograda te je 23.X.1930. godine izdala DEKRET pod brojem 4277-28. kojim je od svih kuća i sestara Kaločke Družbe, koje žive i leže na području bačkom, obrazovala samostalnu redovničku Ustanovu "papinskog prava" pod imenom "Družba bačkih siromašnih ss. učiteljica Naše Gospe" sa svim pravima i dužnostima članica i kuća, koje su dotada uživale.

Medjutim, ovim Dekretom nije dovršena biskupova briga za sestre i njihove zajednice. Dapače, on im je i nadalje znalački pomagao da se Družba pravno sredi, da se prikupi podmladak i da se usavrši njihova apostolska djelatnost. Za nosioca ovih aktivnosti u osamostaljenoj Družbi biskup je na čelo Uprave imenovao s. Mariju Rozu (Anuncijatu) Kopunović, koja je tada bila učiteljica u subotičkom samostanu na Zrinjskom trgu 22. Na redovitom G. Kapitolu već sređene Družbe 1940. g. ona je ponovno izabrana za Vrhovnu Glavaricu na daljnjih 6 godina, kako to predviđaju propisi C. Z.

Od 1930. do 1940. g. u bačkoj Družbi se intenzivno radilo na svim područjima. Kroz to vrijeme obučeno je 78 novakinja iz novicijata u Subotici. Prvo Oblačenje 1930. g. i Zavjetovanje slijedeće god. obavio je biskup Ljudevit Budanović u crkvi sv. Terezije. - Biskup se brinuo da u samostane i škole, sestara "Naše Gospe" uvijek pošalje svoje najbolje svećenike za misnike, ispovjednike, katehete i druge službe.

Uza sva predviđanja nije se moglo slutiti što čeka u blizoj budućnosti ovako sređenu Ap. administraturu i ovako formiranu njegovu Družbu sestara "Naše Gospe".

U vihoru II. svjetskog rata ovo životno djelo biskupa Ljudevita Budanovića, poput mnogih drugih,

doživjelo je teški poraz, gotovo uništenje. - Č. Majka M. Anuncijata Kopunović je 1941. god. s malom četom mladih redovnica moralo prijeći Dunav i usidriti se u Zagrebu. Poruka interniranog biskupa-osnivača bila je tada: "Dobro ste uradili što ste otišli u Zagreb i tako spasili Družbu"...

Nakon ovoga strahotnog rata veliki samostan Naše Gospe na Zrinjskom trgu u Subotici, s ostalim redovničkim kućama u tom kraju, bio je oduzet sestrama. No, biskup je ipak pokušavao vratiti sjedište Matice u Suboticu, a Družbu sestara "Naše Gospe", koja je za vrijeme rata radi nastalih okolnosti ispustila naziv "bačkih", želio je postaviti u stanje prije rata i sjediniti oba dijela redovnica. Pokušaj, dakako, nije nije uspio, jer duhovi nisu bili zreli za to. Posve naravno da je ta činjenica boljela dobrog Pastira. S tom ranom na srcu naš je preuzvišeni Msgr Lajčo Budanović i otišao u vječnost, gdje je sigurno na svaki ZAŠTO dobio zadovoljavajući odgovor i smirio se od svih briga na Očevu Krilu.

U svim svojim djelima za života tražio je "soli Deo honor". Zato se znao iskreno radovati kad bi mu članice te njegove Družbe se sjedištem - sada - u Zagrebu pripovjedale o rastu Družbe i o svom djelovanju dikjem čitave lijepe naše domovine. Bogu Hvala!

+ + +

Kako čitava Subotička biskupija sa svim svojim vjernicima, tako i Družba ss. "Naše Gospe" sa svakom svojom članicom ima zašto pjevati HIMAN zahvalnosti Bogu što nam je dao takva pastira i zahvalu Čovjeku koji je darovane mu talente tako svestrano iskoristio za dobro svoje braće i sestara.

Ovim putem zahvaljujemo također idejnim i praktičnim organizatorima "Budanovićevih dana" koji su nas obogatili mnogim saznanjima o velikom Biskupu što je jednoć živio među nama.

TE DEUM LAUDAMUS!

TEBE BOGA HVALIMO!

s. M. Andelina

GENERALNI TAJNIK SINODE BISKUPA MONS JOZEF TOMKO U NAŠOJ ZEMLJI

Vijeće za pastoral obitelji pri BKJ pozvalo je Mons. Jozefa Tomka, generalnog tajnika Sinode biskupa cijele Katoličke crkve iz Rima, da održi predavanje na simpoziju, koji je održan 28-30. studenog o. g. u Đakovu, a želio je produbiti duhovno bogatstvo papinskog dokumenta o obitelji "Obiteljska zajednica".

Ovaj dokumenat je plod Sinode biskupa iz 1980. godine.

Mons. Tomko je u svom predavanju iznio osnovne vrijednosti obitelji kako ih je vidjela spomenuta apostolska pobudnica.

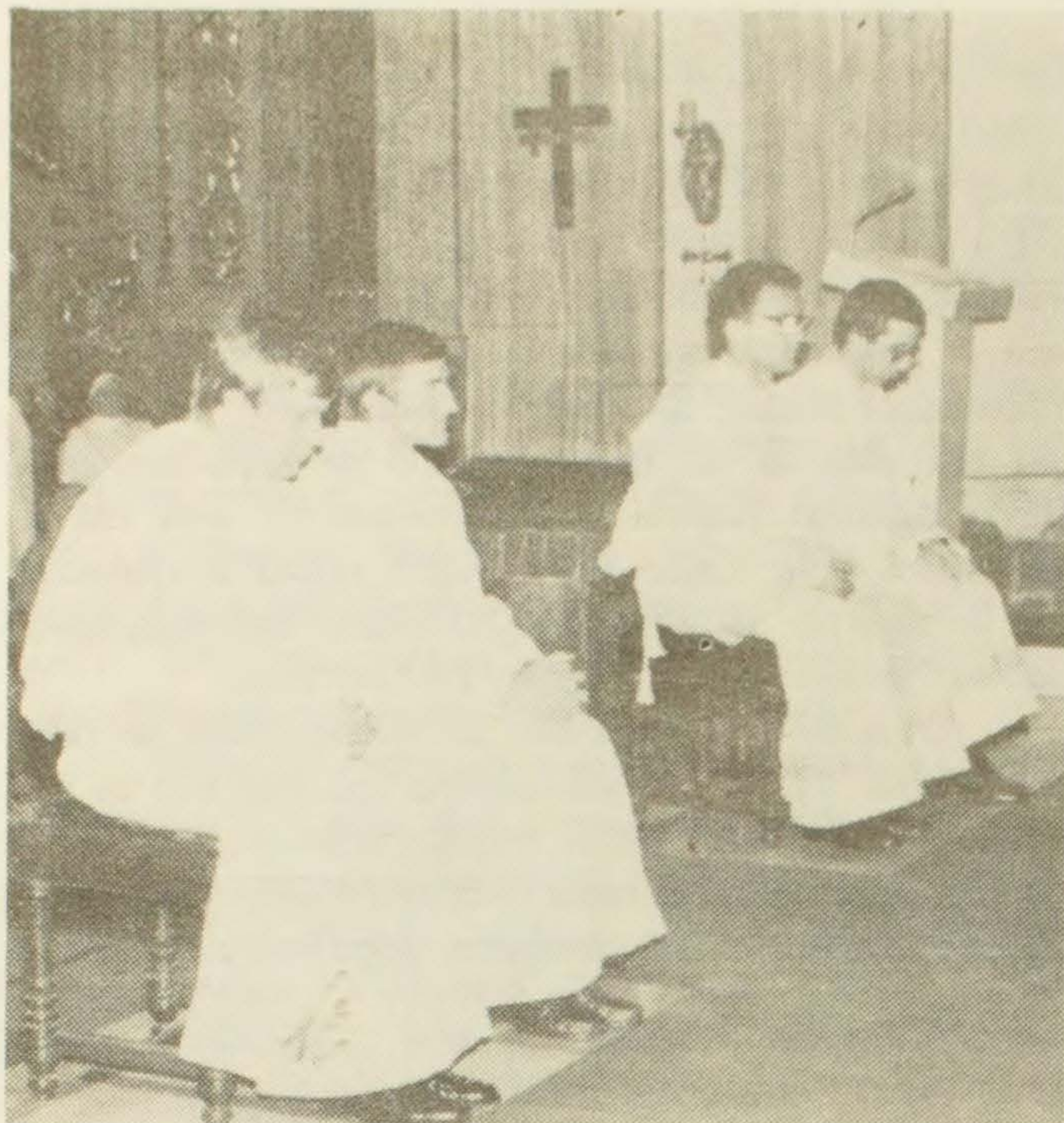
Za vrijeme svoga trodnevnog boravka u našoj domovini posjetio i neke naše župe: Bačku Palanku i Selenču, gdje je na prvu nedjelju Došašća održao svečanu Misu i propovjed, zatim Plavnu, gdje se susreo sa našim mjesnim biskupom Mons. Matijom Zvekanovićem. Istoga dana posjetio je i Slovačku evangeličku crkvu, gdje se je sa biskupima Struharikom i Beredijem, te skupinom pastora zadržao u duljem razgovoru o suvremenim crkvenim i ekumenskim temama.

U Vinkovcima je održao svećenicima predavanje o završenoj Sinodi o pokori i pomirenju u poslanju Crkve.

Mons. Tomko je stekao pozitivne dojmove o životu naše Crkve.

SVEČENIČKO REĐENJE U SUBOTIČKOJ KATEDRALI

Ređenici za đakone: I. Franjo Lulić, Andrija Anišić
Ređenici za svećenike: Lazar Novaković, Slavko Večerin

Ove godine je mjesna Crkva bila obradovana, jer je dobila nove mlade svećenike, koji će poći među Božji narod i raditi za dobro povjerenih duša.

Zato za najveće svečanosti možemo proglasiti dane svećeničkih ređenja, koja su bila 29. lipnja i 14. kolovoza u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije. Sveti čin ređenja obavio je subotički biskup Matija Zvekanović uz prisustvo velikog broja domaćih svećenika, rođaka ređenika i vjernika.

Crkva je bogatija, jer je dobila nove radnike, koji će nesebično raditi za dobro vjernika i zato su ti dani svećeničkih ređenja dočekani otvorena srca, sa mnogo nade i iskrenih želja.

Mladići, mladi leviti odazvali su se pozivu svoga Učitelja i spremni su poći putem žrtve i samoodricanja, a praćeni su našom molitvom da im Gospodin, koji ih je izabrao i pozvao, dađe snage i milosti da ustraju u svom svećeničkom radu.

29. lipnja za svećenika je zaređen Geza Zapletan, a za đakona je zaređen Ferenc Fazekas, koji je rođen u Bečeju 1958.god.

Mladomisnik Geza Zapletan je rođen 24.II 1957.god. u Adi. Gimnaziju je pohađao u sjemeništu „Paulinum“ u Subotici od 1972. do 1976.god. Teološke studije je završio

na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, 1983. god. Mladu misu je slavio u svojoj rodnoj Adi, 3. srpnja 1983.god.

Sada obavlja dužnost prefekta pitomaca u sjemeništu „Paulinum“.

14. kolovoza za svećenike su zaređeni Lazar Novaković i Slavko Večerin a za đakone su zaređeni Andrija Anišić iz Male Bosne i Franjo Lulić iz Sivca.

Mladomisnici Lazar Novaković i Slavko Večerin su rođeni u Subotici. Teološke studije su završili na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, 1983. god.

Slavko Večerin je sv. Misu ređenja slavio kao svoju mladu misu, a Lazar Novaković je slavio svoju mladu misu 21. kolovoza u svojoj župnoj crkvi sv. Roka u Subotici.

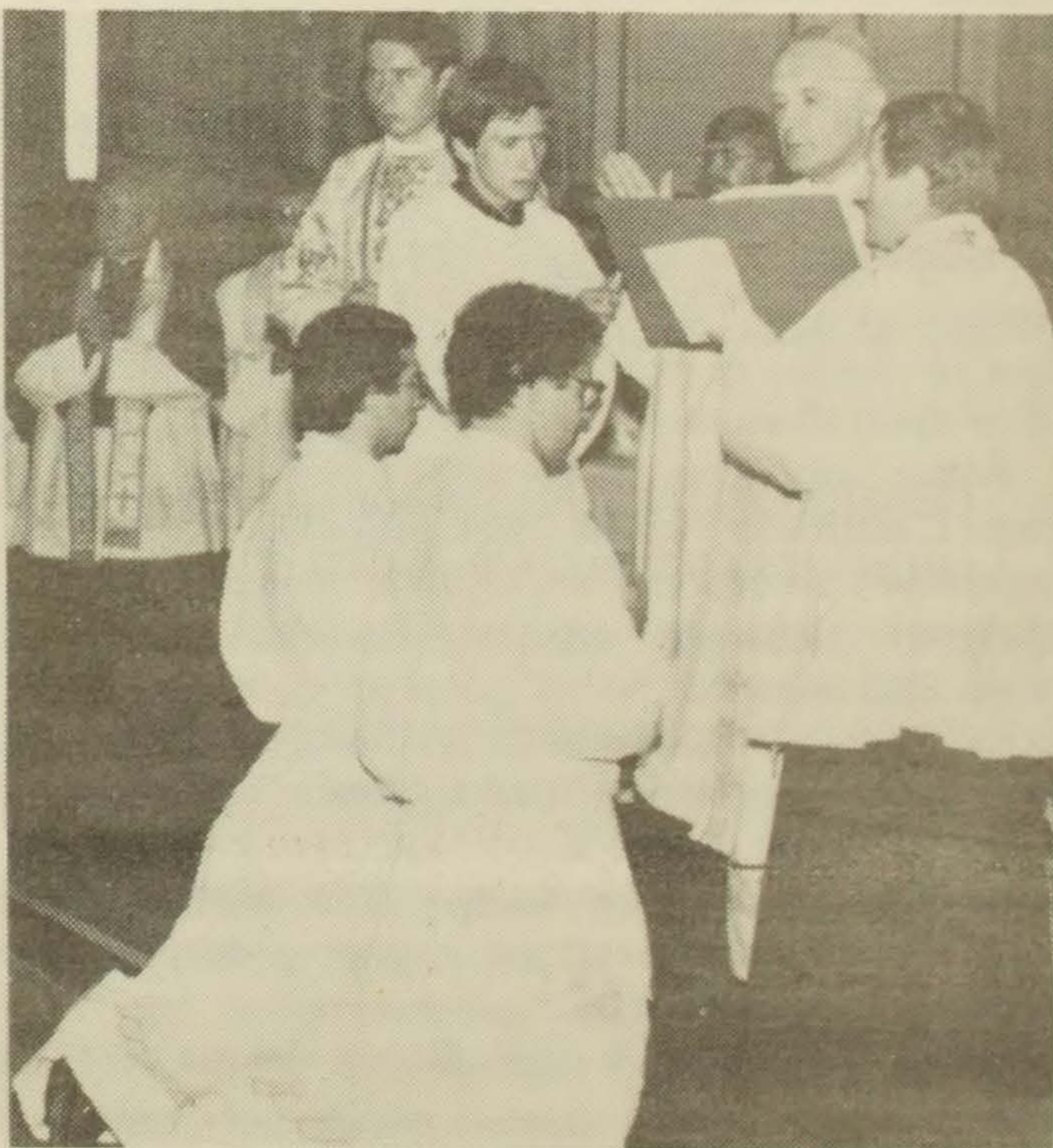
Slavko Večerin je za svoju rodbinu i prijatelje priredio zajedničku večeru poslije ređenja. Prijateljsko slavlje je bilo u sjemeništu „Paulinum“.

Lazar Novaković je u roditeljskoj kući poslije mlade mise priredio zajedničko slavlje za rođake i prijatelje

Mladomisnici su već stupili na svoje prve svećeničke dužnosti. L. Novaković je kapelan u Sonti, a S. Večerin je kapelan u Somboru u župi Presv. Trojstva.

Svima mladomisnicima želimo mnogo milosti i Božjeg blagoslova u radu za dobro Božjeg naroda, koji im je povjeren.

B.

Prizor sa svećeničkog ređenja

MLADOMISNIČKO SLAVLJE U SUBOTICI

14. kolovoza ove godine u katedrali sv. Terezije zaređen je za prezbitera Lazar Novaković, sin Nikole i Marge Ivić iz ove župe. Svoje mladomisničko slavlje želio je da bude u crkvi sv. Roka. To se i zbilo 21. VIII 1983. u nedelju u 10 sati.

Kako se uslijed današnjih prilika mladomisnik ne dovodi iz roditeljske kuće, to su se roditelji, braća i rodbina mladomisnika okupili u vjeronaučnoj dvorani župe i čekali čas polaska u crkvu. Tu je već formirana i povorka djevojčica prvopričesnica i ostalih djevojaka u bjelini. Župnik dr. Marin Šemudvarac sa svećenstvom i ministrantima pošao je po mladomisnika. Tu je kratko pozdravio mladomisnika i njegove roditelje, koji su mu dali roditeljski blagoslov, a posebni pozdrav mladomisniku izrekli su vjeroučenici ove župe: Ante Skenderović i Jasna Jegić.

Svečana procesija ulazi u crkvu, koju dočekuje zvuk orgulja i pjesma u čast mladomisniku.

Kada je mladomisnik prišao oltaru, pozdravlja ga domaći župnik i uvodi u službu Božju sa riječima da je i ova novo izmolovana crkva u čast Otkupitelju imala i jedan motiv da se uveliča i ovo mladomisničko slavlje. Spomenuo je kako je mladomisnik u ovom hramu uvršten u kršćansku zajednicu sakramentom krštenja, a kasnije ovdje primao milosne darove, koji su ga doveli, da danas ovdje predstavi svećeničko kraljevstvo.

Iznio je povjesne podatke o svećenicima, koji su upravo u ovoj crkvi proslavili svoje mladomisničko slavlje. Tu je u prvom redu Blaško Rajić, koji je ovdje prikazao prvu misnu žrtvu g. 1903. a ovdje kao župnik proveo 40 godina od 1911. do 1951. Prigodom stogodišnjice njegova rođenja današnji župnik dr. Marin Šemudvarac postavio je bistu pokojnika na ulazu u crkvu, umjetničko djelo akademskog kipara iz Zagreba Neste Orčića, rođenog Kerčanina.

G. 1931. proslavio je ovdje svoje mladomisničko slavlje Nikola Dulić, koji je rano preminuo kao župnik u Bajmoku.

G. 1934. dva su mladomisnika iz ove župe: Ivan Beneš, sadašnji župnik u Svetozar Miletiću i pok. župnik Ivan Kujundžić.

G. 1937. slave ovdje svoje mladomisničko slavlje: Gavro Crnković, sadašnji duhovnik sjemeništa i već pok. Albe Šokčić, koji je kao profesor historije radio na nadbiskupskoj gimnaziji u Zagrebu i sahranjen je na groblju u Miroševcu, kod Zagreba.

G. 1940. opet dva mladomisnika: Ivan Juriga, koji je sada prelat i župnik u Somboru i Jakob Grunčić, koji je sada župnik u Sonti.

G. 1956. Veco Bajić, danas živi kao preveden u laički stalež.

G. 1962. Lazo Krmpotić, sadašnji župnik iz Bačke Palanke, koji je ovdje prije 22 godine slavio svoje mladomisničko slavlje, a ovaj put, na žalost, nije bio ovdje prisutan.

Zaželivši mladomisniku sreću u životu i Božji blagoslov, prepustio je da mladomisnika pozdrave njegovi najrođeniji, sin i kćerke njegove braće: Damir, Sandra, Vesna i Ivana.

Iza ovih pozdrava počinje služba Božja. U pratnji mladomisnika nalaze se Slavko Večerin, takodjer mladomisnik i Andrija Anišić đakon

Propovijed je održao župnik s Đurđina Marko Vukov. Povezao je ovo slavlje s Dužijancom, koju je upravo u ovoj župi uveo Blaško Rajić. Mladomisnika uspoređuje s klasjem, koje zrija, melje se i tek kao samliveno, žrtvovano donosi pravi plod. Biti žrtvovan za druge, to je oznaka katoličkog svećenika. Ta žrtva, koju svećenik mora proći, dokazana je i ličnostima, koje su prije proslavile mladu Misu u ovoj crkvi.

Po želji mladomisnika pod Misom je pjevao puk liturgijske pjesme poznate svim vjernicima. Upravo u tim pjesmama pokazalo se zajedništvo svih vjernika, koji su ispunili crkvu do zadnjeg mjesta.

Dirljivo je bilo promatrati kako mladomisniku za pričest pristupaju njegovi roditelji, njegova baka, njegova braća i rodbina. Pored njega je jedan mladomisnik i đakon.

Nakon sv. Mise, mladomisnik sa svojim prijateljem daje mladomisnički blagoslov, prvo svećenicima, a zatim svojim roditeljima i rodbini te ostalim vjernicima.

Roditelji mladomisnika u svom domu prirediše za sve uzvanike svečani objed i večeru. Bilo je prisutno preko 100 osoba, a veselje je proteklo u čestitkama, recitacijama, pozdravima i najljepšem raspoloženju. Sadržaj svih čestitki je bio: Budi svećenik Božji i uspješno, ponizno i u duhu Krista Otkupitelja stavi se u službu vjernicima, koji će ti biti povjereni!

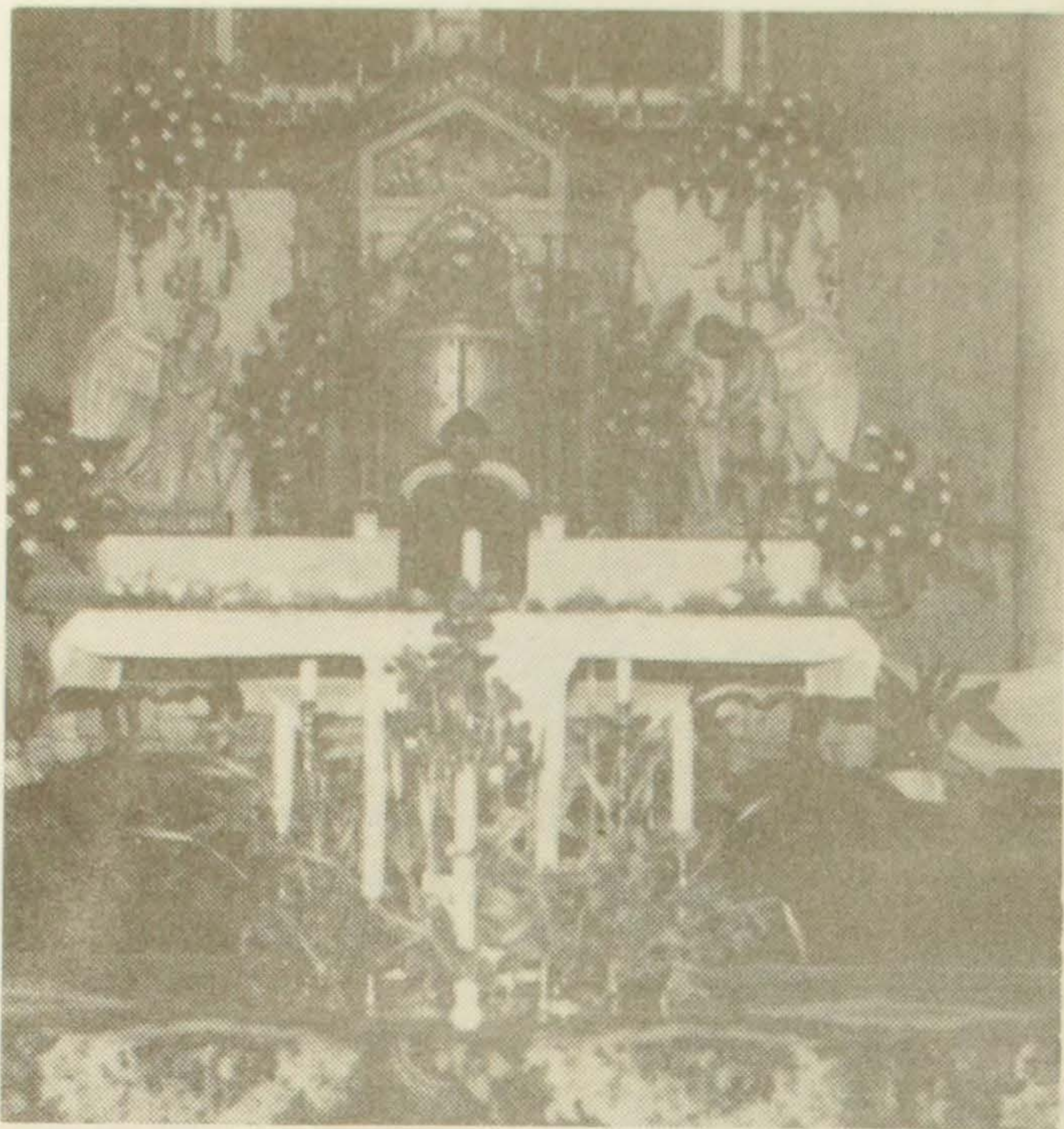
Ž.

Mlada Misa Lazara Novakovića

EUHARISTIJSKI KONGRES U ODŽACIMA U BAČKOJ

Kongresni oltar

Davne 1933. godine održan je svečani Euharistijski kongres u Bačkom gradiću Odžacima. Tada se oko Kruha života sleglo veliko mnoštvo vjernika iz okolnih gradova i sela. Mnogi se vjernici sjećaju toga slavlja i s oduševljenjem obnavljaju uspomene. Sadašnji odžački župnik g. Jakob Pfeifer je zaželio da se sada u jeku velikih euharistijskih susreta širom zemlje - spominjujući se pred 50 godina održanog kongresa - opet održi Dekanatski euharistijski kongres u velikoj i lijepoj odžačkoj crkvi svetoga Mihovila. Dekan bačkog dekanata mag. Lazar Ivan Krmpotić je sa svim svećenicima dekanata podržao ovu inicijativu. Za vrijeme svibanjskih pobožnosti čitalo se i tumačilo vjernicima Pastirsko pismo naših biskupa o Presvetoj Euharistiji. Održane su i trodnevnice kao priprava na euharistijski kongres.

Na području sadašnjega Bačkog dekanata postojao je prije rata i dekanat Bačka Palanka. Ta su dva dekanata brojala gotovo 50 tisuća vjernika. Sadašnji Bački dekanat broji 20 tisuća vjernika. Ipak, veliki broj vjernika se okupio na Euharistijski kongres. Odžačka crkva je dočekala brojne hodočasnike s obnovljenim tornjem i pročeljem. Predratni vjernici odžačke župe se nalaze raseljeni po svijetu, ali nisu zaboravili crkvu svoga krštenja i svojih predaka. Pomogli su zajedno s onima, koji su ostali, da se lijepo obnovi crkva.

U nedjelju, 5. lipnja popodne u 4 sata maleno stado odžačke župe radovalo se Gospodinu koji je na Kongres sazvaio cijeli dekanat. Najviše je bila zastupljena Selenča, slovačko selo nadomak Bača. Došli su vjernici iz svih župa dekanata. Slavlje otvara limena glazba

iz Selenče. U svečanom ulazu ističu se ovogodišnje prvopričesnice, ministranti, svi svećenici dekanata ulaze u crkvu pred biskupom subotičkim. Biskup pozdravlja sve sabrane na njemačkom, hrvatskom, mađarskom i slovačkom jeziku. cijela sveta Misa se slavi naizmjenice na jezicima Bačkog dekanata. Mnogi se ispovjediše. Po svetoj pričesti još više postadosmo jedno srce i jedna duša. Pjeva se na četiri jezika. Kao da svi znaju sve jezike. Složno, svečano pjevanje u divno ukrašenoj crkvi. Kažu, toliko mnoštvo dugo, dugo nije zajedno molilo i pjevalo u prostranoj crkvi sv. Mihovila.

Biskupova propovijed bila je učiteljska, bila je pastirska. Govorio je riječi pohvale i poticaja. Poziva na molitvu za duhovna zvanja. To je poziv svim župama. Odžaci su ove godine dali Crkvi dva svećenika: misionara Družbe Riječi Božje vlč. Laszla Nemetha i svećenika Josefa Vogrinca.

Poslije svete mise slijedila je procesija po crkvi. Svaka postaja na po jednom jeziku. Svaki narod sluša razmatranje na svom jeziku. Svako izkazuje ljubav kroz zanosnu pjesmu na svom jeziku. Bio je to jedinstveni doživljaj radosti i ponosa što smo Kristovi vjernici. Vidjelo se to i po zanosnoj zahvalnici i po gromkoj pjesmi Majci Crkve da u svoga Sina isprosi dobrih svećenika. Spomen na Kongres čuvaju za tu priliku izrađene značke, a još više oni koji su imali sreće zajedno slaviti Kruh života. Uz zvuke Papine himne, koju je izvodila limena glazba, razidoše se sudionici Kongresa nakon duge svečanosti, koja se svima učinila kratkom zbog ljepote i zanosa zajedništva.

Stjepan Beretić

Kongresna sv. Misa

NAŠA CRKVA PROCVALA NOVIM CVIJETOM SVETOSTI

U nedjelju 16. listopada 1983. godine, u okviru Sinode biskupa, koja je kroz te dane zasjedala na svom šestom zasjedanju, točno na petu obljetnicu svoga izbora za Rimskog biskupa i u okviru proslave 25. obljetnice biskupskog posvećenja, papa Ivan Pavao II. proglasio je svetim blaženoga Leopolda Bogdana Mandića iz Herceg Novog iz Boke Kotorske. Svečanost se je odvijala na trgu sv. Petra. U okviru svečane koncelebrirane sv. Mise koju je služio sam sv. Otac uz koncelebraciju 45 kardinala, među kojima se je posebno isticao naš kardinal Franjo Kuharić, jer je u koncelebraciji stajao uz samog Papu. Oko 160 nadbiskupaa i biskupa, diplomatski zbor, predstavnici vlada Italije i Jugoslavije, jer je svetac, premda po rođenju Hrvat, živio veći dio svog života u Italiji, te veliko mnoštvo vjernika iz Rima i Italije i cijeloga svijeta.

U tom mnoštvu bila je posebno zapažena velika skupina Hrvata iz domovine i iz cijelog svijeta, prema nekim proračunima oko desetak tisuća. U tom mnoštvu našla se je skupina od oko osamdesetak vjernika iz naših bačkih ravnica, hrvatske i mađarske narodnosti.

Naša se skupina putem ozbiljno pripremala na ovaj veliki događaj Crkve, oživljujući na putu sve velike i svete muževe koji su živjeli tokom povjesti u ovim našim prostorima, počev od starih fruško-gorskih i srijemskih mučenika Ireneja, Anastazije, Montana, Poliona, Kvirina i dalje kroz vrijeme i prostor do naših dana. Zaustavljali smo se na njihovim grobovima i svetištima. U Padovi na grobu sv. naučitelja vjere, sv. Ante, na grobu i svetim prostorima kojima je živio veliki obnovitelj vjere u trinaestom stoljeću, sv. Franjo. Napajali smo se njihovim duhom ljubavi i zanosa za Isusa Krista, da bi smo onda s tom vatrom u duši pošli u susret vječnom Gradu i još više Crkvi Božjoj Rimskoj i njezinoj vidljivoj glavi Petru naših dana

Sve je to bilo prožeto prisutnošću bl. Leopolda Mandića, jer je velika većina ovih ljudi išla da zahvali Bogu za sve one milosti koje su primili po zagovoru ovog skromnog sina Crkve.

Redaju se izvanredna svjedočanstva i iskustva žive vjere, povezna sa Loepoldovim čudesnim intervencijama.

Umirovljena učiteljica priča kako ju je prije 15 godina, kada je medicina od nje digla ruke, ozdravio zagovor bl. Leopolda. Majka brojne obitelji evocira iz svoje mladosti, kako joj je dijete spasio od bolesti zagovor bl. Leopolda Mandića. (Danas joj je taj sin bogoslov!) Opet druga gospođa priča svoje iskustvo, kako joj je silno pomogao zagovor novoga sveca.

Tako dozrijeva naš duhovni dar, kojega ćemo ne samo pojedinci nego svi, ujedinjeni sa cijelom Crkvom staviti na oltar i u Papina usta, ruke i srce, kada bude zapjevao: "Slava Bogu na visini" u čast novomu svecu.

Ponijeli smo i lijepi dar za sv. Oca. Lik novoga sveca izrađen od slame umjetničkim rukama naše Ane Milodanovićeve iz Starog Žednika

Svi koji to vide dive se ! Misa kanonizacije je posebni doživljaj. Dok Papa izgovara riječi kanonizacije, nebo kao da odgovara sitnim kapljama kiše koje se miješaju sa tisućama očiju koje se orosiše radosnom zahvalnošću. Papine riječi padaju kao jesensko sjeme u raskošno izorane brazde. Leopold bijaše "svećenik tako velikog ekumenskog duha da se je svakodnevnim darivanjem prinosio kao žrtva Gospodinu, kao bi se ponovno uspostavilo jedinstvo potpuno između Latinske Crkve i onih Istočnih još odijeljenih..." Leopold je darovao svoj život, za grešnika je prikazao svoje boli i molitve, nadasve je s njima slavio sakrament pomirenja." (iz Papina govora) Kada kasnije razabiremo svoje dojmove sa te Mise, jedna sudionica govori da joj je ova Misa doživjela predokus radosti onoga susreta. Svi se susrećemo u ljubavi i zajedničkoj vjeri i radosti i ta radost svakim trenom raste. Eto raja na zemlji, među ljudima! S tim raspoloženjem obilazimo grobove apostolskih prvaka, svetih muževa i žena, velika svetišta u srcu Crkve, sve to nadopunja onaj osjećaj vjerničke sreće. Posebno bogoslužje, koje služi naš kardinal Franjo Kuharić u crkvi sv. Marije Velike i u našoj narodnoj crkvi sv. Jeronima, ispunjaju nam srca sviješću, da smo mi oni sretnici koji zahvaljuju Bogu za dar novoga sveca u ime cijele Crkve u našem narodu, moleće za nju posebnu zaštitu novoga sveca.

Susret sa živom zajednicom "Malih sestara od Isusa" koje imaju svoje međunarodno središte nadalje od trapističke opatije i mjesta mučeništva sv. Pavla apostola u Rimu, koje se zove "Tre fontane", a osobito sa njihovom utemeljiteljicom, malom sestrom Magdalenom, čini naš vjernički doživljaj potpunim.

Crkva radja plodove svetosti u svim naraštajima, vremenima i prostorima, od apostolskih vremena pa sve do naših dana. Ti plodovi su uvijek primjereni potrebama Crkve i čovječanstva onoga doba u kojima se oni pojavljuju.

Zajednica "malih sestara" i "male braće" je Božji odgovor na posvemašnje posvjetovnjačenje našega vremena, jer oni pokušavaju svojim vlastitim životom, duboko prožetim Evandjeljem, unositi te vrijednosti u najniže slojeve ljudskog društva, počinjuću tako iznova naviještanje Evandjelja ne toliko riječima koliko životom, kao što je i sv. Leopold bio svojim životom i služenjem u službi pomirenja, baš u vrijeme kada je svijetom osobito Evropom zavladao veliki val mržnje kojeg zovemo drugom svjetskim ratom.

U povratku se zaustavljamo na grobu našega novoga sveca u Padovi, da tu na licu mjesta, gdje je svetac

proveo najveći dio svoga života, još jednom obnovimo u sebi sve one drage uspomene iz njegova života i svećakog svjedočenja.

Tu je još sve u živoj uspomeni na njega od sobice u kojoj je ispovjedaao, a koju je prije godine dana posjetio i sam sv. Otac Ivan Pavao II pa do uspomena u srcima ljudi starijih generacija koji su ga osobno poznavali i bili svjedocima njegove svetosti i izvanrednih djela koja je činio. Npr. vlastnih slastičarne, priča kako je njegovu bratiću, koji je bio u teškoj ekonomskoj krizi, kada mu se ovaj na tu tužio, odgovorio, da će Bog raz-

riješiti taj problem i to se je dogodilo još tokom istoga dana.

Tako obnovljeni vraćamo se kući. Kao posljednju točku zajedničkog susreta izabramo samostan zatvorenih klauzurnih bosonogih karmelićanski u Ivanić Kološtru, nadaleko od Zagreba. Bio je to ponovno susret sa jednim posebnim darom. Dvadesetak djevoja u tišini zatvorenog samostana, daruje svoj život za Crkvu, za svećenike. Sve je to učinilo da je i u nama nanovo procvatela svijest da smi svi pozvani na svetost i da je to pravi smisao našeg kršćanskog života.

Z.K.

PUČKE MISIJE U PLAVNI

Od 27. studenog do 4. prosinca održane su u Plavni pučke misije. Misije je vodio o. Martin Dretvić, franjevac konventualac iz Šibenika, o. Leopold Ivanković, franjevac iz Bača i o. Mato Miloš, karmelićanin iz Sombora. Misije je otvorio Mons. Matija Zvekanović subotički biskup svečanom sv. Misom u nedjelju prije podne i u svojoj homiliji potakao vjernike, osobito mlade, da smjelo ispovijedaju svoju vjeru i da ih u tomu nitko ne smije priječiti.

Vjernici u lijepom broju posjećuju misijske pobožnosti i sudjeluju, primaju sakramente, a to je nada da će se i njihov svagdanji život obnoviti.

OBJAVLJENA JE "SUBOTIČKA DANICA" ZA 1984. GODINU. TO JE NAŠ STARI VOLJENI KALENDAR. ČITALA GA JE SVAKA NAŠA KUĆA! NADAMO SE DA ĆETE JE ISTO TAKO PRIHVATITI I NABAVITI.

NABAVITE JE ŠTO PRIJE U VAŠEM ŽUPNOM UREDU ILI CRKVI

HVALA ŠTO POMAŽETE "BAČKO KLASJE"

IVAN MEŠTROVIĆ

1883 - 1983.

U povodu stote obljetnice rođenja hrvatskog kipara Ivana Meštrovića, šira društvena zajednica u Hrvatskoj na razne načine nastoji obilježiti taj važan jubilej naše umjetnosti i naše kulture. Dužnost je da ga se sjeti i Crkva s kojom je veliki umjetnik bio povezan od rođenja do smrti.

I. Meštrović je kipar, slikar, arhitekt, pjesnik, pisac, političar. Ali prije svega i nadasve k i p a r. Po ocjeni mnogih, on spada među najveće majstore dlijeta u povjesti umjetnosti uopće. Svoje skulpture izrađuje u najrazličitijim tehnikama: gipsu, bronci, drvu, ali nadasve u kamenu i mramoru. Po motivima, njegova djela razvrstavaju u nacionalna, općečovječanska i na osobit način religiozna djela. Meštrović je religiozni umjetnik, kojem je u mnogim djelima inspiracija bila Biblija, a u prvom redu život Isusov. Toliko je Meštrović bio oduševljen Kristom i njegovom naukom da je skoro cijelog života obrađivao njegov lik.

Između brojnih Meštrovićevih djela, za Bačke Hrvate su ponos i dika dva poprsja koja je izradio i poklonio Bunjevcima. Ta su poprsja izrađena u bronci našeg znanstvenika Ambrozije Šarčevića i svećenika pjesnika Ante Mirosljuba Evetovića. Prvo poprsje je postavljeno u ulici Borisa Kidriča i danas se tamo nalazi. Drugo poprsje bilo 1936. postavljeno u parku između današnje katedrale i Somborskog puta. Okupator je 1941. bistu uklonio i do danas nije vraćena na svoje mjesto, nego se čuva u Gradskom muzeju.

Zanimljivo je zabilježiti kako je uopće došlo do toga da I. Meštrović izradi i pokloni ova dva poprsja. Između dva rata, subotički novinar Joso Šokčić, pismom je zamolio umjetnika da u skulpturi ovjekovječi ova dva bunjevačka velikana. Meštrović također u pismu odgovara Šokčiću, da će to učiniti rado i besplatno, jer se i on osjeća Bunjevcem, mu je majka Marta Bunjevka.

(Ovo bilježim po kazivanju i sjećanju nekih ljudi, a moglo bi se provjeriti u "Nevenu" negdje oko tridesetih godina našeg stoljeća).

A. G.

zlatne mise u subotici

Subotička katedrala, 7. srpnja (jula) 1983. godine je bila svjedok rijetke svečanosti. Toga dana tri svećenika Subotičke biskupije slavila su svoju zlatnu misu. Pedesetu obljetnicu misništva slavili su svećenici Marko Kopunović Quintus Fabijan i Szücs Marton.

Euharistijsko slavlje je bilo uz prisustvo velikog broja svećenika, uzvanika i ostalog puka.

Svečanu koncelebriranu sv. misu služili su svećenici Quintus Fabijan i Szücs, a Marko Kopunović nije bio prisutan zbog bolesti.

Propovijed o žrtvi i službi svećeničkog zvanja govorio je Ehman Emerik, župnik u subotičkoj župi sv. Petra. Svečanost je uvećao svojim pjevanjem katedralni zbor "Albe Vidaković" pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić.

To je bila sv. misa zahvalnica i svećenici slavljenci zahvalili su Bogu za sve milosti i darove koje im je dao u svećeničkoj službi na korist Crkve i Božjeg naroda.

Zbog toga hvala svećenicima slavljenicima za sva djela u službi Božjoj i Božjeg naroda.

Hvala nebeskom Ocu koji je ove svećenike izabrao i pozvao za svoju službu da preko njih podijeli bezbrojne milosti svoje neizmjerne Ljubavi i Dobrote.

Neka ih Bog podrži u životu dok im snaga može nositi breme ovoga svijeta, a u času zadnjega računa neka im bude blag i milosrdan sudac, jer su služili i radili za druge koliko im je dala njihova ljudska snaga.

Vojmir

PREMEŠTAJI U NAŠOJ BISKUPIJI

Ove jeseni radi pastoralnih potreba naš je biskup premjestio slijedeće svećenike: JOSIPA MILOŠA, upravitelja župe Vajska i Bodjan, imenovao je biskupijskim arhivarom i upraviteljem župe Kelebija. ANDRIJU ĐAKOVIĆA, prorektora dječjačkog sjemeništa "Paulinum" u Subotici, imenovao je upraviteljem župa Vajska i Bodjan. Duhovnika istog sjemeništa POŠA LASLA imenovao je duhovnim pomoćnikom župe Sombor I. a ostao je upraviteljem župe Sivac. LAJKO JOŽEF-a, kapelana iz Sombora I. poslao je za kapelana u Kulu i povjerio mu brigu za župe Kruščića i Crvenku. Mladomisnika SLAVKA VEČERINA je poslao za kapelana u Sombor I, a LAZARA NOVAKOVIĆA za kapelana u Sontu.

Svim dušobrižnicima na njihovim novim mjestima, a osobito onima koji ove jeseni započinju svoj pastoralni rad, želimo da posluže Božjem narodu, služe zapravo Gospodinu u Njegovoj Crkvi, a Gospodin neka svojom milošću zalije njihov rad.

svećenici slavljenci

MARKO KOPUNOVIĆ

Marko Kopunović je rođen u Subotici 30. travnja (aprila) 1911. god. Teološke studije je završio od 1929. do 1933. god. Zaređen je za svećenika u Subotici 2. srpnja (jula) 1933. god. Prvu svećeničku službu je započeo 18. srpnja 1933. god. u Subotici, u crkvi Isusova Uskrsnuća, a zatim je bio u raznim mjestima u službi Božjoj i Božjeg naroda.

Zadnje mjesto službovanja, od 23. kolovoza (avgusta) 1962. god. je Palić kod Subotice. U isto vrijeme, nekoliko godina bio je profesor vjeronauka u gimnaziji u sjemeništu "Paulinum" u Subotici.

Sad je u mirovini i živi u svećeničkom domu "Josefinum" u Subotici, Harambašićeva 7.

QUINTUS FABIJAN

Quintus Fabijan je rođen u Apatinu 11. prosinca (decembra) 1910. god. Teološke studije je završio u Đakovu od 1929. do 1933. god. Za svećenika je zaređen u Subotici 2. srpnja (jula) 1933. god. Prvu svećeničku službu je počeo 17. srpnja (jula) 1933. god. u Bezdanu, a zatim je bio u raznim mjestima u službi Boga i Božjeg naroda.

Od 14. studenog (novembra) 1959. bio je župnik u Ođacima, a od 1970. god. je bio župnik u Apatinu.

U listopadu (oktobru) 1972. god. imenovan je za rektora sjemeništa "Paulinum" u Subotici i tu dužnost je obavljao do 1980. god.

Sada predaje njemački jezik u gimnaziji u sjemeništu "Paulinum", a stanuje u zgradi uprave Biskupije.

SZÜCS MARTON

Szücs Marton je rođen 8. studenog (novembra) 1907. god. Teološke studije je završio u Đakovu od 1929 do 1933. god. Za svećenika je zaređen u Subotici 2. srpnja (jula) 1933. Prvu svećeničku službu je počeo 17. srpnja (jula) 1933. u Stanišiću, a onda je bio u raznim mjestima u službi Božjoj i Božjeg naroda. Bio je župnik u Bačkim Viogradima od 1. siječnja (januara) 1956. god.

Sad je u mirovini i živi u svećeničkom domu "Josefinum" u Subotici, Harambašićeva 7 (od 1982. god.)

Vojmir

dani kruha i riječi

MEDITATIVNA VEČER

u subotičkoj katedrali
12. VIII 1983. u 19,30

Ovaj oblik meditativne večeri je veoma prikladan za duhovne priredbe. Riječi razmatranja voditelja vlč. Andrije Kopilovića bile su popraćene recitacijama pjesama hrvatskog pjesnika Izidora Poljaka, svećenika, čiju 100. godišnjicu rođenja slavimo ove godine. Potpunosti programa doprinio je svojim pjevanjem katedralni zbor "Albe Vidaković" pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić.

Ova godina kao sveta godina Otkupljenja daje nam bezbroj tema za razmatranje. Da navedemo samo neke misli koje nas mogu zaokupiti: Čovjek je izabran od Boga kao najdraže stvorenje. Čovjek se slobodno predaje pod okrilje

vječne Ljubavi i Dobrote. U toj službi Riječi čovjek stalno radi na izgradnji Crkve kao mističnog Tijela Kristova, jer je Crkva posrednica otkupljenja.

Druga misao meditativne večeri bila je: U žetvenim svečanostima na Dužijancu prikazujemo na oltar zlatno klasje kao simbol naše zahvalnosti. U nedjelju, u predvečerje Gospina blagdana, na dan svećeničkog ređenja u katedrali, mladi klasovi, mladi sinovi naše ravnice pritose na oltar svoju ljubav, svoj život da kao svećenici žrtvuju se za dobro Božjeg naroda.

DUŽIJANCA

Još od 1911. godine poslije žetvenih radova na našim njivama, vjerni narod se okuplja u crkvu da proslavi Dužijancu i da zahvali Bogu za primljene darove, da zahvali za novi život, za kruh naš svagdanji.

Već niz godina Dužijanca se slavi u subotičkoj katedrali na blagdan Velike Gospe, 15. kolovoza. Toga dana katedrala svete Terezije okićena je zlatnim klasjem i prisutno je veliko mnoštvo vjernog puka.

I ove godine Dužijanca je imala svoj ustaljeni tradicionalni oblik.

Ove godine slavimo jubilarnu sveti godinu otkupljenja i zato su bandaš Josip Vojnić Purčar i bandašica Gordana Cvijanov kao prikazni dar nosili simbol izrađen od slame: na Golgoti su tri križa, a ispod piše: 33 - 1983.

Simbol od slame su izradile Marija Ivković Ivandekić i Kata Rogić iz Đurđina. Dužijanca je zahvalna proslava završene žetve i zato je vlč. Andrija Kopilović u svojoj propovijedi za vrijeme sv. Mise zahvalnice govorio o vrijednostima i zadacima ljudskog rada.

Od mnogih da istaknemo samo neke misli na kraju propovijedi:

"Čovjek je osjetio da je ova zemlja njemu data da je iskoristi i da svaka njena stopa bude obrađena. Ova ravnica je mirisala obilnim plodovima, ova ravnica je sa suncem i rosom, s kišom i vjetrom neprestano pjevala ljepotu o bogatoj Bačkoj.

I ponavljam da sam ponosan, jer ta svijest i običaj Dužijance u našem narodu se čuva. Draga mladosti i vi braćo i sestre, nikad nemojte zaboraviti da su Bunjevci Subotice i subotičke okolice u Dužijanci u crkvi uvijek gledali vjerski čin, a ne manifestaciju. Naši ljudi su došli u crkvu pasti na koljena, oni su došli zahvaliti Bogu, oni su došli pjevati Bogu. Dužijanca u crkvi je vjerski običaj. Ona je izražaj vjerske svijesti ovog čovjeka i ovog kraja i ta svijest neka ostane uvijek u nama."

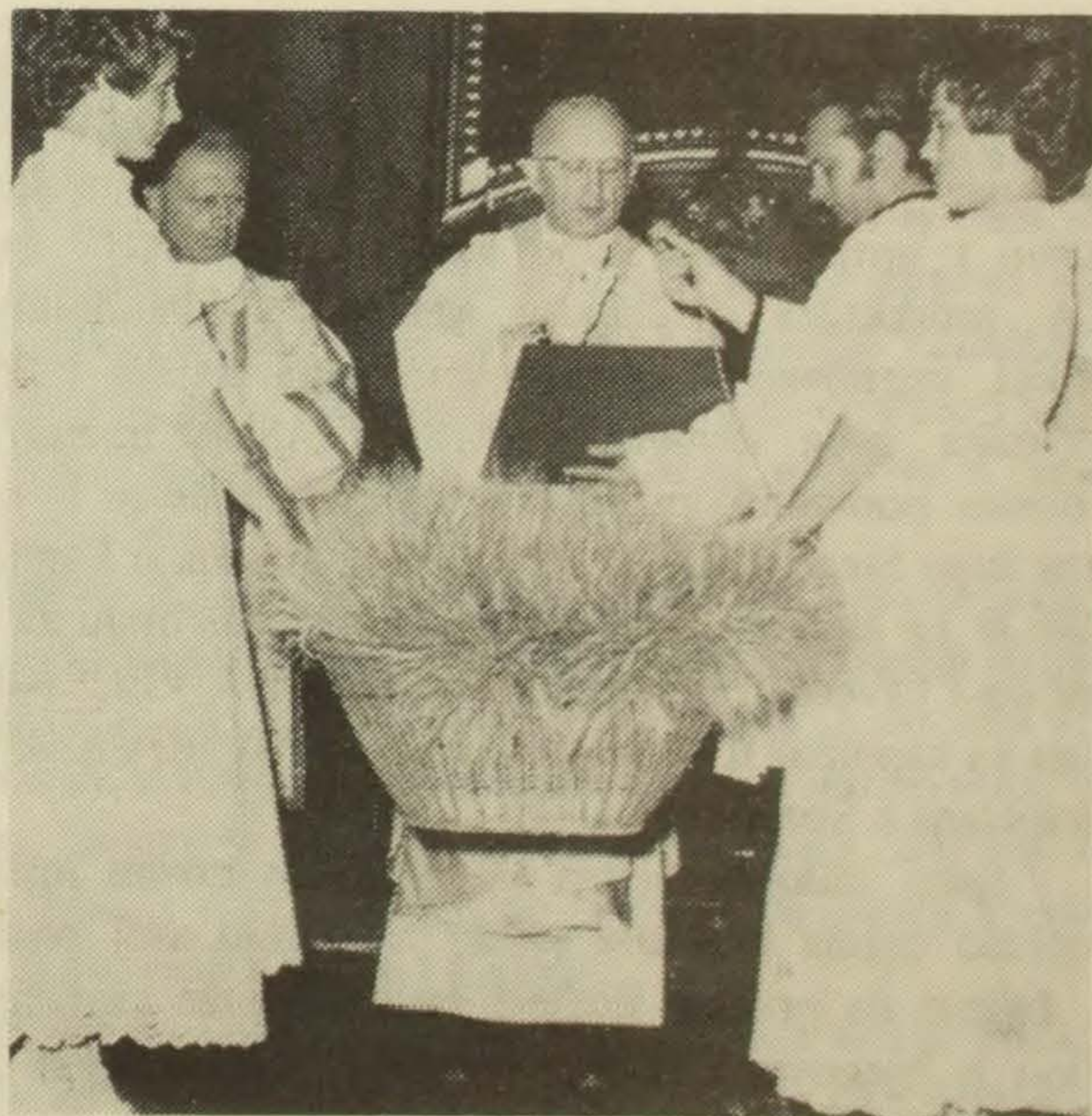
Propovjednik je završio riječima:

"Najveći radnik, koji je radio za Boga, koji je radio s Bogom, bila je Marija, koju danas slavimo na nebo uznesenu. Ona je radila za Isusa, ona je radila s Isusom.

Neka ona ostane s dragim našim narodom, neka ostane s ovim gradom i s našim salašima. Neka ona ostane suputnica naših dana, prijatelj naših nevolja, prijatelj naših radosti, prijatelj uvijek i svugdje. Marija Majka s nama i preko nje neka bude ova hvala i ovaj zavjet ponovljen:

Nikad neću zaboraviti da sam sin bunjevačke nane, ovog grada i ove okolece, koja je od pamtivjeka i daj, Bože, da tako bude uvijek, ostala Bogu zahvalna i svijesna da je rad naših ruku velika mogućnost, ali ništa ne vrijedi bez Božjeg blagoslova. Amen!"

V - - - r

Blagoslov novog žita

KNJIŽEVNA VEČER I IZLOŽBA SLAMARKI

u "Paulinumu"
13. VIII 1983. u 18. s.

Ove godine književna večer u okviru priredbe „Dani kruha i riječi“ bila je zajedno sa izložbom naših umjetnica koje popularno zovemo slamarke zbog toga što svoje umjetničke slike izrađuju od slame.

Da se ta izložba organizira, to je sretna zamisao, jer je veoma mnogo obogatila čitavu priredbu i dala je priliku da na okupu vidimo velik broj predmeta, simbola i slika od slame, pa na taj način možemo dati priznanje ovim našim skromnim i malo poznatim umjetnicama jer njihov rad do sada je bio od javnosti premalo vrednovan i priznat.

Uspjehu izložbe slamarki u sjemeništu „Paulinum“ mnogo je doprinijela s. Ivana Cvijin, koja je velikim zalaganjem i sa mnogo ljepote postavila i aranžirala čitavu postavku.

Na izložbi su izlagale svoje slike i simbole od slame Matija Dulić, Kata Rogić, Marija Ivković Ivandekić, sestre Ana i Teza Milodanović i Marga Stipić.

Najbogatija zbirka slika i simbola od slame bila je naših umjetnica iz Đurđina. Kata Rogić i Marija Ivković Ivandekić su izložile najveći broj slika i simbola od slame, koji se čuvaju u malom muzeju u đurđinskoj crkvi ili kod kuće samih umjetnica.

Da bi se dalo puno priznanje ovoj našoj umjetnosti od slame, koja prirodno izrasta iz našeg kraja, na početku književne večeri uvodni referat Lazara I. Krmpotića bio je posvećen ovoj umjetnosti zlatnog klasja.

Da bi što širi krug čitalaca upoznao sadržaj toga referata, objavljujemo ga u cjelosti u ovom broju „Bačkog klasja“.

Književna večer imala je više tema, koje su opjevane u pjesmama naših pjesnika.

Glavna tema bila je posvećena Svetoj godini Otkupljenja i to je bilo nadahnuće za pojedine duhovne lirske pjesme naših pjesnika, koje su pročitali recitatori.

Krist na križu je putokaz kroz dugu ljudsku povijest i zato je križ znak kojim su označena mnoga velika duhovna djela u svim vrstama umjetnosti pa i u književnosti. To su vječne i nepresušne teme u pjesništvu od početka pa sve do naših dana.. U tu nepreglednu legiju pjesnika, koji su bili ponešeni ovim velikim i presudnim idejama, pridružili su se i naši suvremeni pjesnici da doprinesu duhovnom bogatstvu svih nas.

U prvom dijelu književne večeri pročitane su slijedeće pjesme: „Otvaranje svete godine“, „Raspeti Kriste“, „Sveta Godina“, „Križ na raskršću u vratina“, „Krist na Golgoti“, „Molim za pomilovanje“.

Sve su te pjesme nadahnute velikim jubilejom Svete godine i slušateljima su bile snažan poticaj zbog svoje misaonosti i iskrenosti. Duhovnih pjesama o Svetoj godini i Otkupljenju imamo u svim književnostima širom svijeta, a na ovoj književnoj večeri upoznali smo pjesme

nekih naših suvremenih hrvatskih pjesnika u Subotici, koji su u svojim pjesmama proslavili ovaj najsvetiji jubilej.

Uz to, sve ove pročitane pjesme su dopuna i objašnjenje mnogim religioznim simbolima i slikama koje su izrađene od slame i izložene na izložbi.

Druga tema književne večeri je 25. obljetnica smrti biskupa Lajče Budanovića i njemu je posvećena pročitana pjesma pod naslovom „Uspomeni biskupa Lajče Budanovića“.

Kako je obljetnica smrti biskupa Lajče Budanovića opjevana u pjesmi koju smo čuli na književnoj večeri, tako su za ovu obljetnicu sestre Ana i Teza Milodanović izradile sliku od slame sa simbolima i sa likom pokojnog biskupa. Uz druge predmete, slika je bila izložena na izložbi prigodom simpozijuma povodom 25. obljetnice smrti biskupa Lajče Budanovića (7. - 11. listopada 1983.).

Treća tema na književnoj večeri je ljubav prema salašima. Naše umjetnice slamarke izradile su vrlo mnogo slika od slame na kojima su prikazani salaši i njihova okolica. To je bio vrlo drag motiv njihovih slika i vrlo rado je od svih prihvaćen.

Zato kao ilustracija i dopuna tim slikama od slame, koje prikazuju salaše, pročitano je nekoliko pjesama naših pjesnika o ljubavi prema rodnom kraju i zavičaju.

Salaši su kolijevka našeg naroda u Bačkoj. Sada, pod naletom tehnike mnogi su nestali i baš to je izazvalo još veću ljubav prema tim starim ognjištima.

Salaši su draga tema u pjesmama svih hrvatskih pjesnika u Bačkoj od Alekse Kokića pa sve do naših dana, a na ovoj književnoj večeri pročitano je samo nekoliko pjesama: „Stari salaš“, „Omladini“, „Njiva u suzama“, „Tavankute, moje zriło grožđe“, „Tavankute, selo moje“ „Moja Bačka“.

U drugom dijelu književne večeri Marko Vukov je dao prikaz nove zbirke pjesama subotičkog hrvatskog pjesnika Jakova Kopilovića „Cesta pod suncem“.

Prikaz te zbirke stavljen je na program ove književne večeri da publika upozna ovu novu knjigu pjesama našeg pjesnika. Pjesme u toj zbirci većim dijelom su nastale tokom zadnje jedne ili dvije godine.. Po svom sadržaju, po svojoj misaonosti i humanosti sasvim dobro se uklapaju u čitavu zamisao ove književne večeri, koja je na taj način dobila jednu zaokruženu cjelinu.

Sveukupnom uspjehu književne večeri i njenom velikom umjetničkom dometu doprinio je nastup katedralnog zbora „Albe Vidaković“ pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić. Zbor je izveo niz kompozicija naših i drugih kompozitora. U znak zahvalnosti svim kompozitorima, svim članovima zbora zajedno sa dirigentom treba dati puno priznanje za sav trud i entuzijizam.

Po svom uspjehu ne treba izdvajati niti jednu skladbu jer su sve jednako uspjele i dale su skladnu umjetničku cjelinu čitave priredbe, ali ipak ću posebno spomenuti pjesmu „Krist na žalu“. Riječi je napisao naš papa Ivan Pavao II kad je bio još mlad svećenik. Ta je pjesma uglazbljena i danas mladež cijeloga svijeta nju pjeva na svojim susretima s papom. To se obično događa i na svim svjetskim papinim putovanjima po raznim zemljama.

U izvođenju ove skladbe zboru „Albe Vidaković“, pridružio se i dječji zbor, tako da je uspjeh na opće oduševljenje prisutnih bio još veći i potpuniji.

Ovo je prikaz održane književne večeri i iz svega se vidi da u svemu nije bilo nikakvih političkih ciljeva i nekih drugih prikrivenih poruka.

Na književnoj večeri je pročitano trinaest recitacija i od toga je sedam duhovnog religioznog sadržaja, a u šest pjesama je opisana ljubav prema rodnom kraju, gdje ni jedna riječ nikoga ne izaziva ili vrijeđa. Svakome je jasno da pjesnik, koji piše religiozne i duhovne pjesme, može napisati i pjesmu o ljubavi prema svom zavičaju i tome se ne mogu davati neki posebni politički ciljevi.

Referat Marka Vukov sasvim se uklapao u cjelokupnu zamisao čitave književne večeri. U referatu nije bilo ni jedne riječi o bilo kakvom političkom pitanju. Nije slavio ničiji nacionalizam. Nije spominjao ni bunjevačko, ni hrvatsko ime. Nije analizirao rodoljubne pjesme u zbirci, nego referent je govorio o misaonoj i filozofskoj poruci pojedinih pjesama. Tako je pokazao da su neke pjesme zbog toga bliske duhovnoj lirici drugih naših pjesnika.

U tom smislu osobito je zanimljiva ova misao Marka Vukov o pjesmama u navedenoj zbirci „Cesta pod suncem“: „U smislu deklarativnosti, njegova poezija nije religiozna, ali ako uzmemo u obzir raspoloženja, koja su prisutna u njegovim stihovima, nalazimo tonove, za koje možemo kazati da su jeka Evandjelja. Veliko poštovanje prema djeci, prihvaćanje neznatne društvene uloge, otvorenost prema svijetu i ljudima, odsustvo osude, a ipak moralna jasnoća i želja za mirom i ljubavlju...veoma su podudarne sa Evandjeljem“.

Da se izbjegnu nesporazumi i nejasnoće, potreban je dijalog i povjerenje. Bez toga se ne mogu rješavati problemi u životu i radu pojedinih zajednica i organizacija.

V - - - r

UMJETNOST ZLATNOG KLASJA

Crkva je od samih svojih prvih početaka, u svom životu i djelovanju bila najtješnje povezana sa kulturom, bilo da se koristila već postojećom kulturom, bilo da ju je ona sama stvarala i preobražavala

Taj se proces nije zaustavio do dana današnjega. Jedino su različiti utjecaji i odnosi Crkve i kulture, što je zavisno od vremena i prostora u kojem se to zbiva.

Čak i u vrijeme kada se Crkvu htjelo iz toga svijeta potisnuti, ona je imala stanovite utjecaje i odnose sa kulturom. Što je više evanđeoska misao dublje ukorijenjena u jednom narodu ili osobi, to je njezin utjecaj na kulturu jači.

Novija gibanja u Crkvi, osobito poslije II. Vatikanškog koncila, imala su snažnijeg utjecaja na svim područjima svijeta kulture. Trebalo je prepjevati na žive jezike tolike himne, psalme, hvalospjeve. Trebalo je stvoriti nove. Sve je to trebalo glazbeno obraditi. Sakralne prostore je trebalo preurediti pa su tu došli do izraza graditeljstvo i likovne umjetnosti.

CRKVA NADAHNITELJ NAŠE SLAMARKE UMJETNOSTI

Mislim da je suvišna svaka definicija naše slamarske umjetnosti, jer je ona toliko poznata ne samo u našim domovinskim okvirima, nego i daleko preko njih, ali je također istina i to da nije onoliko vrednovana koliko to zaslužuje. To je umijeće koje je spontano niklo iz naroda.

Počelo je sa pletenjem vijenaca i kruna kojima bi se kitili risari i risaruše, osobito bandaš i bandašica poslije završetka žetve. Kasnije su se počeli kititi prostori i predmeti.

Koliko su stare te žetvene svečanosti i s njima povezani počeci slamarske umjetnosti, teško je reći. Već u najstarijim našim publikacijama spominju se "dožejanzi" (uvodnik kalendara "Bunjevačko -šokačka Danica", 1884. 18. str./

Također nam nije poznato odakle su naši pređi preuzeli te običaje. To nas upućuje da je to nešto što spontano niklo iz dubokog vjerničkog osvjedočenja i našeg narodnog bića. Naš seljak - zemljodjelac želio je izraziti svoju duboku zahvalnost Bogu za sretno dovršenu žetvu. Zato je sam stvorio obred zahvale, koji je prelazio u opće narodno veselje.

Narodni genij počeo je taj jednostvni izraz zahvalnosti prema Bogu uljepšavati kićenjem i pjesmom, a vjerujem i po kojim jednostvnim stihom.

Kada je naš veliki rodoljub i svećenik Blaško Rajić osjetio svu dubinu ovog izvornog narodnog običaja, prihvatio ga je i ogrnuo ga tadašnjim liturgijskim ruhom i time ga legalizirao u Crkvi.

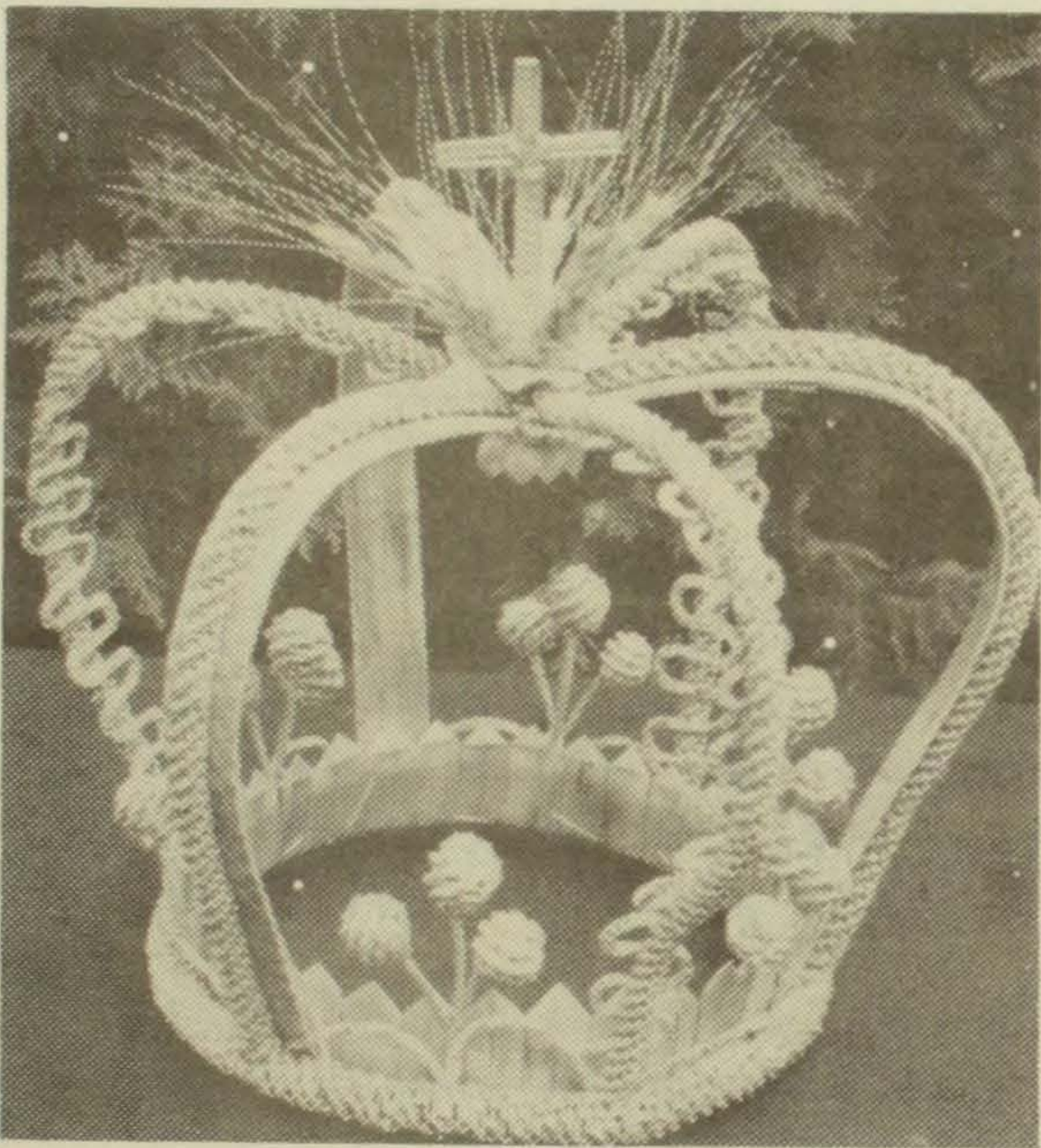
Od tada, tj. od 1911. godine taj liturgijski blagdan žetvenih svečanosti proširio se prvo na sela i na salašarske župe u okolini Subotice. Šesdesetih godina ovoga stoljeća, zauzimanjem župnika mons. Ivana Jurige obnovljene su ove svečanosti u Somboru i u njegovoj okolini.

Samim tim što je dužijanca dobila liturgijski karakter, sve ono što je s njom bilo povezano, dobilo je sasvim nove dimenzije. Dužijanca dobiva oznaku javne manifestacije. Sa salaša, na kojem se slavio završetak žetve, svečanost je prenesena u crkvene prostore.

Trebalo je ukrasiti veliki crkveni prostor, trebalo je isplesti krunu za bandaša i bandašicu, a ostale učesnike proslave trebalo je također okтити. Kitili su i ukrašavali i kočije kojim su dolazili. Sve je to bio izazov narodnoj stvaralačkoj mašti.

Kada pratimo razvoj tih prvih simboličkih predmeta, kruna, perlica i drugog, vidi se postepeni i stalni napredak i uspon. No, tada je to još izričito narodna umjetnost. Istina, postoje neki koji se u taj posao pletenja i pravljenja od slame "bolje razumiju", ali svaka gušćarica okušala se u tom umijeću, praveći barem koji prsten od slame ili koji nakit-perlicu.

OD RISARSKIH KRUNA DO UMJETNIČKIH SLIKA

Pedesetih godina ovog stoljeća opet oživljuju proslave dužijance po našim župama i umjesto kruna za bandaša i bandašicu počinju se izrađivati od slame simboli izrazito vjerskog karaktera, koje svečano nose u procesiji kao prikazni dar. Na početku, to je redovito kalež sa hostijom, pokaznica, probodeno Srce, simboli vjere, ufanja i ljubavi. Kasnije se prelazi na kompliciranije simbole. Redovito, ti su simboli rađeni prema predlošcima i uvijek trodimenzionalni. Što je ova izrada simbola postajala složenija, to je i broj "slamarki" bivao manji, ali njihova stručnost je sve veća. Tako su postala poznata neka imena. Navest ćemo samo nekoliko:

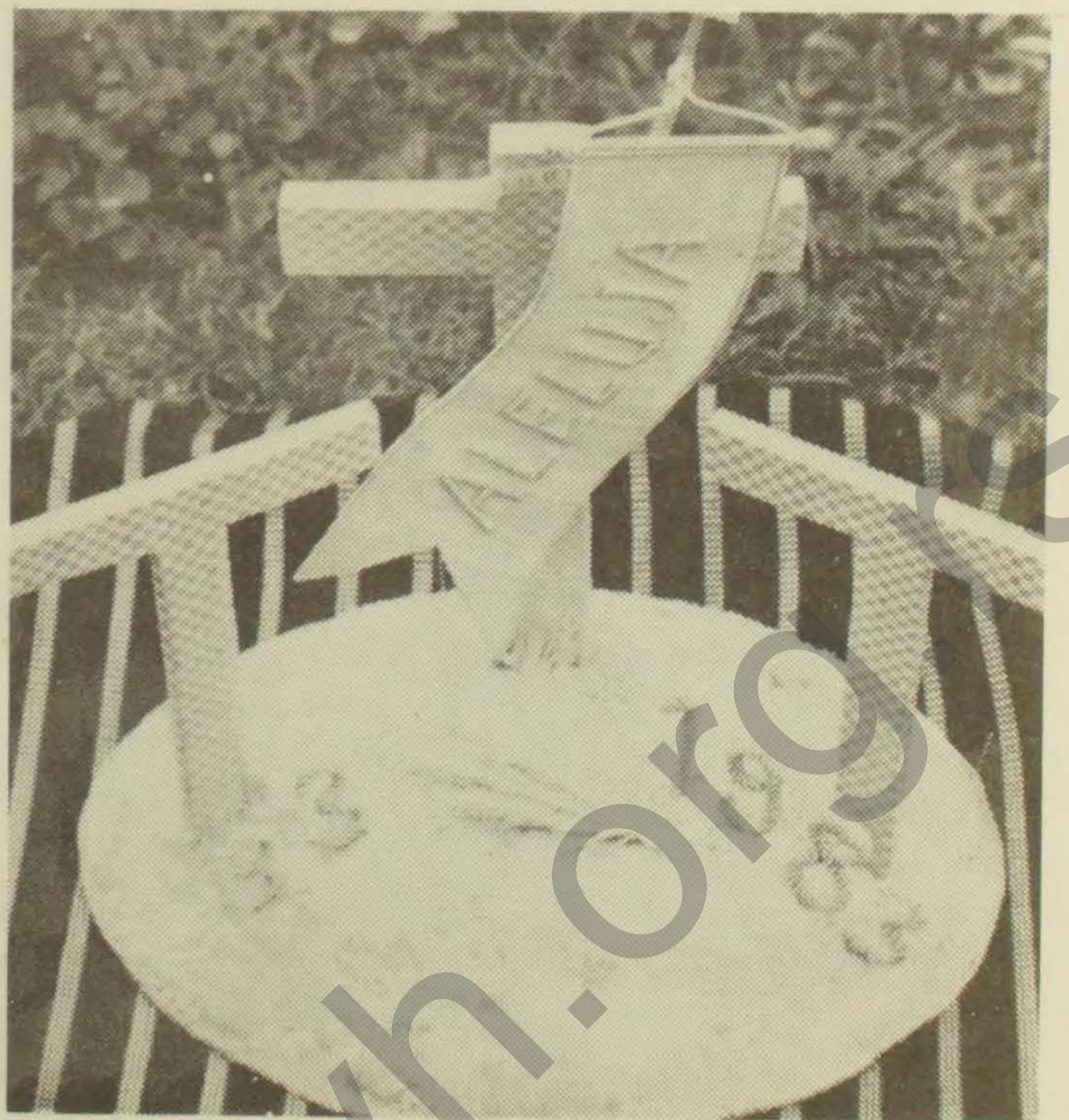
Ana Balažević iz Tavankuta, Jela Cvijanov iz Male Bosne, Cilika Dulić iz Male Bosne, Matija Dulić iz Đurđina Manda i Marija Ivković Ivandekić iz Đurđina Đula i Janja Matković iz Male Bosne, Đula Kujundžić rođ. Milodanović iz Žednika i njene sestre Ana i Teza

Milodanović iz Žednika, Đula Prčić iz Tavankuta, Kata Rogić iz Đurđina, Marija Sedlak rođ. Peić Tukuljac, Marga Stipić iz Tavankuta. Teza Vilov iz Bikova. Neke od njih dosegle su istinsku umjetničku stvaralačku vrijednost.

1960. god. došlo je do novog koraka u slamarskoj umjetnosti. Naime, te je godine izrađena prva slika od slame. Bio je to grb jednog našeg visokog crkvenog uglednika. To je otvorilo novo razdoblje slamarske umjetnosti. Kao da su se naše umjetnice oslobodile kliširanih predložaka i počele samostalno stvarati pod utjecajem vlastite inspiracije. Progovorio je iz njih umjetnički genij. Stvaraju po vlastitom nadahnuću i obrađuju tematiku, koja je njima blizu. Ispočetka su to pejzaži sa naših žitnih njiva, naši salaši, raspela kraj ceste i slično. Kasnije se na tim slikama pojavljuje sve više životne dinamike: na salašu se pletu vijenci za dužijancu, mladić i djevojka grabe vodu na bunaru, lastavica hrani svoje mlade itd. Tako svagdanji život postaje nadahnućem našim umjetnicama i to je ono što im daje veliku životnost i to pobuđuje još veći interes kod publike

Preko tridesetak javnih izložbi u Subotici, Tavankutu, Bajmoku, Zagrebu, Osijeku, Vinkovcima, Sisku, Dubrovniku, Novom Sadu, Beogradu, Svetozarevu, Apatinu i drugdje dovoljno svjedoče kako je ova umjetnost prihvaćena od širokih slojeva pučanstva.

Koliki je tek odjek o tim izložbama u domaćem novinstvu i uopće u sredstvima društvenog priopćavanja. Samo u razdoblju od 1960. do 1970. objavljeno je preko šesdeset članaka po našim novinama i časopisima. /Vidi prospekt KUD-a "Matija Gubec" iz Tavankuta "Naivna umjetnost", 1970. god./

Prikazni dar na Dužijanci 1983.

Njihovi radovi su se razili svugdje po svijetu od Vatikana do daleke Australije i pronijeli rodu glas. Iako su im slike pronijele slavu svijetom, one i danas stvaraju razne simbolične predmete. Ovi simboli, izrađeni od slame iz godine u godinu prate sva religiozna zbivanja u Crkvi među Hrvatima u našim krajevima. Svojim radovima prate proslave trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata od tisuću godišnjeg jubileja kraljice Jelene i Gospe od velikog Zavjeta, preko crkva u Ninu i Kninu, sve do grba kardinala Kuharića i slike biskupa Lajče Budanovića.

Živo su praćena kretanja i u općoj Crkvi, od Koncila preko jubileja mučeničke smrti sv. apostola Petra i Pavla pa sve do izbora sadašnjega pape i kanonizacije bl. Leopolda Bogdana Mandića.

NAJNOVIJE TENCENCIJE U STVARALAŠTVU SLAMARKI

Može se ustvrditi da stvaralaštvo naših slamarki, osobito sestara Milodanović iz Žednika, dobiva sve izrazitiji religiozni karakter. Dvije velike serije su spomenute umjetnice započele. Ana Milodanović izrađuje petnaest otajstva krunice, a sestra joj Teza u godini Otkupljenja želi u slami ovjekovječiti Kristovo trpljenje. U svim radovima je posebno vidljiv vlastiti umjetnički pristup

tematici i obradi bez ikakvih stranih utjecaja. U nekim svojim slikama upuštaju se u tematiku, koju nisu obrađivala ni velika imena naše ili svjetske umjetnosti, na pr.: devet korova anđeoskih

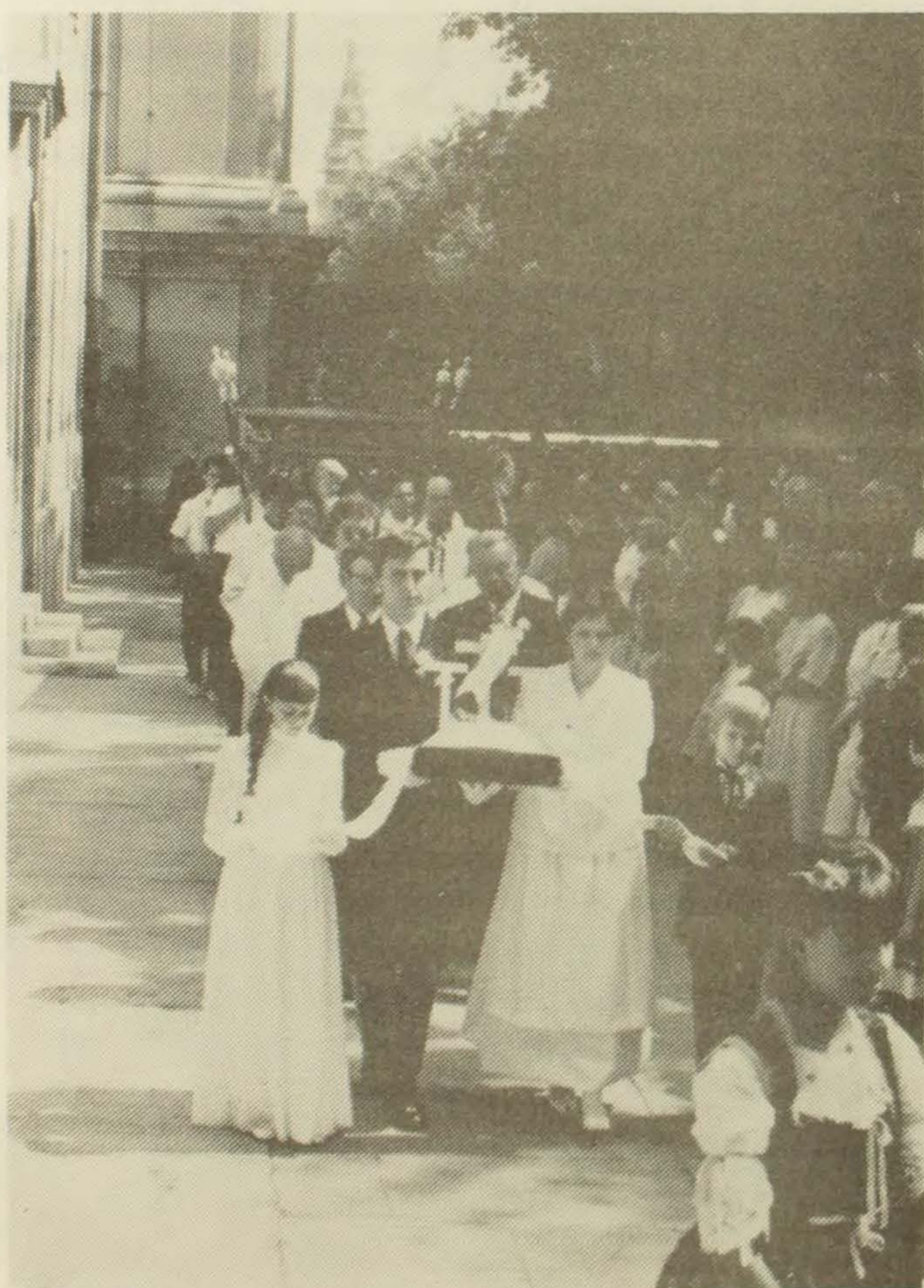
Tako bez straha da nam netko zamjeri, možemo govoriti o pravoj umjetnosti naših slamarki.

I još jednu činjenicu želim ovdje istaći da je cjelovit njihov rad nadahnut, pokrenut, potpomagan i propagiran od Crkve. To je samo još jedna potvrda one isne da Crkva i kultura jednog naroda ne mogu jedna bez druge. Kada se ta dva nadahnuća nadopunjuju, onda je to na korist samoj stvari i općem dobru.

Zato i ova današnja izložba je postavljena na pravom mjestu, u sjemeništu, u srcu jedne mjesne Crkve, jer su i umjetnice i ova umjetnost rasle iz živog tkiva Crkve, hranjene njezinom i evandeoskom naukom i životom milosti, koji vjekovima struji u njoj i oplemenjuje svaku ljudsku djelatnost. Treba poželjeti da se naše umjetnice još više usavršavaju u ovoj svojoj jedinstvenoj umjetnosti, a Crkvi preostaje da ovaj bogati umjetnički plod svoga života učini poznatijim i u samoj mjesnoj Crkvi, ali i preko njezinih granica.

Lazar Ivan Krmpotić

/Ovo predavanje je pročitano na književnoj večeri u Paulinumu, u Subotici, 13.8.1983./

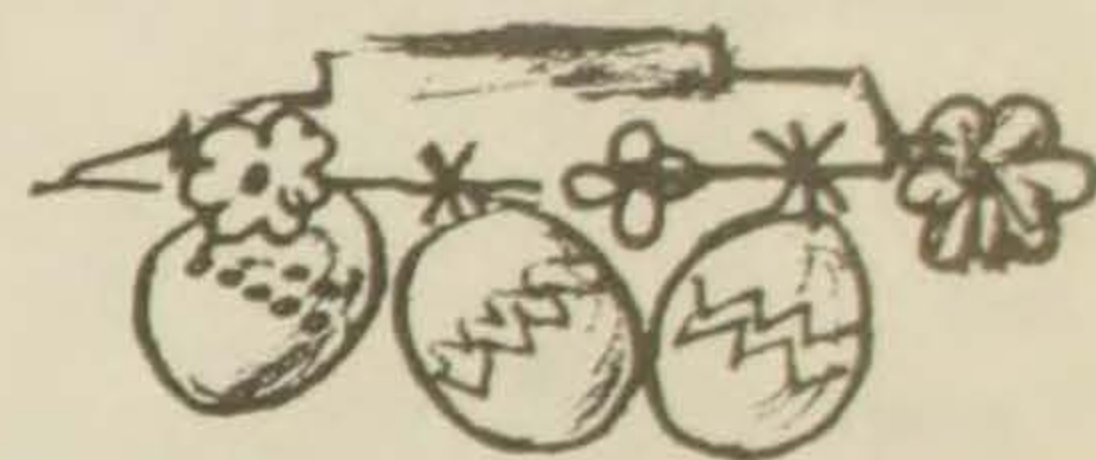
Povorka na Dužijanci 1983.

SVANUĆE

Vani dan je već
sve topliji,
a ja sam po strani
u rani
sve bolniji

O, sunce, sunce!
I moje srce
grca, još grca
željno tog sunca
ko sitna zrnca
u njivama
u brazdama.

Stipanac

„BAČKO KLASJE” izdaje: Bački dekanatski ured, Bačka Palanka, GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: Mr LAZAR IVAN KRMPOTIĆ, 21400 Bačka Palanka, Trg Bratstva i Jedinstva 30. Telefon (021) 74-423. Uređuje: UREDNIČKO VIJEĆE. – Suradnje i dopisi se šalju na adresu odgovornog urednika. ADMINISTRACIJA LISTA: Župni ured Isusova Uskrsnuća, 24000 Subotica, Gajeva 2. Telefon (024) 21-496. Narudžbe i uplate slati administraciji. Cijena broja 20 dinara. TISAK: Štamparija „Globus”, Batina, V. Nazora 47. List izlazi povremeno.

Oslobođeno od poreza na promet na osnovu mišljenja Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje, nauku i kulturu, Novi Sad, br. 413-523/78 od 27.X.1978.g.

hodočašće u mariju bisticu

Hodočašće Bačkih Hrvata u Mariju Bisticu već je postalo tradicionalno. Po peti put smo, u posljednjem nedjelju rujna, sa jedanaest autobusa hodočasnika, predvođeni sa deset svećenika, pohodili naše nacionalno Marijanski svetište.

"Kad se kroz Zagreb prolazi, katedrala se ne zaobilazi." Tako smo i mi svratili u zagrebačku stolnicu, da se poklonima sjenima naših velikana. Ali tu nas je čekalo i prijatno iznenađenje. Među nas je došao i naš dragi kardinal dr. Franjo Kuharić. G. Krmpotić ga je pozdravio zanosnim riječima. A kad je Kardinal uzeo mikrofon sve su oči bile uprte u njega. Govori malo potih, ali sugestivno: mi kršćani-katolici imamo tri vrijednosti koje nemaju druge religije. To su Euharistija, Papa i Marija. Cijenimo i štujemo ove darove naše vjere, jer su one izvor velike pomoći i duhovnog života svakoga pojedinoga od nas. A načinio je veoma simpatičan i ljudski gest. Sišao među vjernike-hodočasnike, s njima se rukovao, raspitivao kojoj župi pripadaju i kako se zovu. Trebalo je i napora da se Kardinal konačno izvuče između razdraganih hodočasnika. Na rastanku smo ga pozdravili bunim pljeskom.

Kao i uvijek, susret u Bistričkom svetištu sa Crnim Gospinim likom dirljiv je i znakovit. Pjesmom pozdravljamo Gospu, "Majku Božju Bistričku", obilazimo oko njezinog Kipa, iznosimo joj hvalu i molbu. I ovdje nas čeka ugodno iznenađenje. Da li slučajno ili planirano tu zatekosmo našega biskupa Matišu Zvekanovića.

Gospi treba stupiti čista srca i duše. Zato se upriličuje služba pokore, gdje se većina hodočasnika u svetoj ispovjedi miri sa svojim Bogom. Križni put je sastavni dio hodočasnikog programa. Želimo ovom pobožnošću

dati zadovoljštinu za osobne grijehе. Po noći, sa upaljenim svijećama, po vijugavoj stazi koja ide od postaje do postaje, tako je ugodno razmišljati o Kristovim patnjama, o našoj grešnosti, o potrebi pokore.

Sutradan u nedjelju, koncelebriranu Misu sa 10 svećenika predvodi naš biskup Matiša Zvekanović, a pod Misom propovijeda vlč. A. Gabrić. Čitava crkva zanosnom pjesmom i srdačnom molitvom slavi Mariju. Skoro svi hodočasnici pristupaju Stolu Gospodnjem. Na kraju oproštaj od našeg dragog domaćina župnika Lovre, zadnji pozdravi Gospi Bistričkoj i obavezna "Lijepa naša," koju otpjevamo iz punog srca.

Krećemo kući, ali ne direktno, nego se pomalo vijugavim i opasnim putem, nađosmo u gradiću Križevcima. Tu ulazimo u grko-katoličku katedralu gdje ćemo biti učesnici grko-katoličke istočne liturgije sv. Ivana

Zlatoustog.

Za sve nas je to novost i sa velikom pažnjom i radoznanološću učestvujemo i pratimo obrede sv. Liturgije koju predvodi novi biskup Slavomir Miklović. Lazo I. Krmpotić je biritualista pa koncelebrira, dok ostali svećenici asistiraju, a lijepa ali relativno mala katedrala nije bila skoro ovako ispunjena pobožnim narodom Božjim, koji je uživao u bogastvu pjevanja i različnosti liturgijskog obreda svete Mise. Na kraju pozdravi novom biskupu i zahvala na gostoprimstvu, a on nama zahvaljuje na posjeti i sudjelovanju u Euharistijskom slavlju.

Bratski agape smo morali malo završiti i na brzinu, jer su nas šoferi pozivali da imaju neprilika što su vozilima zakrčili usku ulicu. Iako umorni, svi su puni radosti zbog novih doživljaja, nutarnjeg zadovoljstva s nadom i željom da i dogodne hodočastimo u Bisticu, tim prije, jer će tu biti nacionalni Euharistijski kongres.

A. Gabrić

JOZA PAŠIĆ POSTAO ZAČASNI KANONIK

Svećenik JOZA PAŠIĆ do sada župnik i dekan u Pakracu, u NR Hrvatskoj, imenovan je začasnim kanonikom Prvostolnog kaptola zagrebačkog, odlukom kardinala Franje Kuharića. Novi kanonik rođen je u Bačkom Monoštoru 29. XII 1913. godine. Gimnaziju je pohađao u Somboru i Travniku, a Bogoslovni fakultet je završio u Zagrebu. Za svećenika Subotičke biskupije zaređen je 1939. g., a od 1950. godine svećenik je Zagrebačke nadbiskupije. U rujnu 1983. otišao je u mirovinu i preselio se u svećenički dom u Zagrebu, Kaptol 28.

Pisanjem se bavi od gimnazijskih dana. Našoj javnosti je poznat po knjigama 'Tudje suze', 'Dida Fenjer', 'Najobičniji muškarac'. Studirajući ljudske životne putanje, osvjedočio se da je Bog neprestano aktivan.

Još i više: da se Božji potezi mogu često vrlo jasno zapaziti. Jer život je knjiga koju ispisuje čovjek, ali u isto vrijeme knjiga koju ispisuje i Bog. Mnogo toga je u životu ljudi zagonetno. Na prvi mah ne možemo shvatiti šta pojedinim događajima Bog želi. Može se zapaziti da se gotovo redovito nakon teškog grijehа doživljava neka neugodnost i da se nakon nekog plemenitog čina doživljava nagrada. A kad se jednom otkrije uzročna povezanost tih događaja to može postati vrelo snage i sreće, ali i životnih odluka. Što naime može u životu biti uzbudljivije od otkrića, da nas Bog prati u stopu.

Novom kanoniku na odlikovanju srdačno čestitamo, a na književnom polju želimo da nas obraduje još kojom lijepom knjigom.

A. Gabrić

Prije dvadesetdvije godine pokojni župnik Ivan Kujundžić dao je izmolovati ovu crkvu. U toku proteklih godina više puta uslijed nevremena i nepogoda oštećen je i krov i oluke i prozori. Trebalo je nešto učiniti da se crkva popravi iznutra i izvana. Posebno su bile oštećene pokrajnje lađe.

Godine 1974. postavljen je novi krov nad glavnom lađom i pokriven salonitkama. Ostali dijelovi krova bili su popravljani i popunjeni biber crijepom zvanim mali bon. Već slijedeće godine 1975. župnik je dao izvesti molerske radove nad pokrajnjim lađama, koje su bile najviše oštećene. Veliko nevrijeme s ledom 17. VI 1978. godine načinilo je nad cijelim gradom ogromnu štetu. Velike štete pretrpjele su zgrade u centru grada - porušeni mnogi nadgrobni spomenici - a crkva sv. Roka koja je tri godine prije bila izmolovana - ponovno je pretrpjela štete i na krovu nad pokrajnjim lađama u crkvi.

Župnik dr Marin Šemudvarac je na sjednicama Pastoralnog vijeća uvijek isticao potrebu dovođenja crkve u ispravno stanje. Godine 1979. krov je pretresen i popravljen, stavljeni su oluci nad cijelom površinom crkve. Taj rad se odvijao od 1. V do 30. VII 1979. god.

Određeni članovi Pastoralnog vijeća i sam župnik pratili su kroz zadnje tri godine, koliko je krov siguran i da ne prokišnjava. Kad su se uvjerali da je krov osiguran, župnik je nastojao ostvariti svoju ideju: izmolovati novo cijelu crkvu. To je predložio Pastoralnom vijeću i obrazložio i samom g. Matiji Zvekanoviću, biskupu s ciljem, da se u ovoj svetoj godini u čast Otkupitelju izmoluje sva crkva. Vjernicima je navijestio: Sv. Otac Papa je otvorio svetu godinu s riječima "Otvorite vrata Otkupitelju" pa ćemo i mi vjernici župe sv. Roka otvoriti Otkupitelju našu crkvu izmolovanu, pomlađenu i obnovljenu. Vjernici su se oduševili ovom idejom.

Prije prelaska na sam rad postavilo se vrlo važno pitanje, koliko će to stajati i odakle smoći sredstava za tako ogroman poduhvat? Župnik je bio i dalje odlučan. Rješenje je bilo: pedeset posto će darovati vjernici, a pedeset posto će biti njegova osobna briga.

Kad je prihvaćen župnikov prijedlog, tražene su ponude za molovanje. Uz molovanje navedene su i sve ostale radnje, koje su povezane s tako ozbiljnim poslom. Ponude su dale dvije firme i jedan privatnik. Na sjednici Pastoralnog vijeća razmotrene su sve ponude. Nakon ozbiljnog savjetovanja, prihvaćena je kao najpovoljnija ponuda privatnika Filipa Rihter, molera i farbara iz Subotice. S njim je i načinjen i potpisan ugovor 24. IV 1983.g. Ovaj ugovor je potvrdio i potpisao i sam Ordinarij iz Subotice. U samom ugovoru župnik je naveo, da se radovi i vremenski i tehnički moraju odvijati tako, da liturgijski obredi ni u čemu ne budu ometani. To je doista i sprovedeno iako su radovi trajali nešto više od dva mjeseca.

Nakon ovog došlo je i jedno od najvažnijih pitanja: kojim bojama molovati crkvu sv. Roka koja je građena u gotskom stilu. Tražeći rješenje za boje, župnik je obišao

sve novo izmolovane crkve kako u gradu, tako i u okolici. Tražio je savjete od biskupa, svećenika, predstavnika Pastoralnog vijeća i pojedinih vjernika. Za veću sigurnost zatražio je i mišljenje Liturgijskog odbora biskupije. Nakon svestranog razmišljanja i kombiniranja, došlo se do zaključka da ova crkva dobije posebno obilježje boja, koje još nemaju druge crkve kod nas. Tako su izabrane tri glavne polikolor boje i dvije koje će se u njih uskladiti. Stupovi gotske crkve dižu duše prema gore. Oni će dobiti dvije boje: izbočine vidno zelenu, a udubine zagasito zelenu. Zidovi crkve će biti obojeni krem bojom. Ta krem boja će urešavati i arkade stupova, kao i lukove na svodu, koji će imati vidno zelenu, zagasito zelenu, između njih krem boju i posrijedi čisto bijelu crtu. Stupovi kod ulaza u crkvu dobit će svjetlo sivu boju, a njihovi epiteli pravu pozlatu.

Kad je sve bilo dogovoreno, postavljene su prvo skele u desnoj lađi 13. V 1983. g. Samo molovanje crkve počelo je 16. V 1983. g. Budući da se radi o velikom objektu, bilo je koji put i poteškoća. No, radovi su s uspjehom završeni 23. VII 1983. g.

Ovako nanovo izmolovanu crkvu blagoslovio je g. biskup Matija Zvekanović 16. VIII 1983. g. na blagdan sv. Roka, patrona crkve. Tom prigodom biskup je služio i svetu Misu. U homiliji je označio šta za kršćane znači hram Božji i ovdje na zemlji u kojem se okuplja župska zajednica na zajedničko slavlje Presv. Euharistije, koja uvijek predstavlja žrtvu, kako je i sv. Roko žrtvovao svoj život za druge. Svim darovateljima ovog poduhvata biskup je izrekao najljepšu hvalu.

Ovako nanovo izmolovanom crkvom, Subotica je dobila doista jedan vrijedan kulturni spomenik, koji će, kako se nadamo, moći dočekati i svoju stogodišnjicu 1996. godinu.

Š-d-c

POSVETA NOVE BOGOMOLJE U BAČKOM NOVOM SELU

Na blagdan sv. Ane ove godine, naš je biskup Mons. Matija Zvekanović blagoslovio novu bogomolju, posvećenu sv. Ani u prostorijama župnog ureda iste župe. Poslije blagoslova, biskup je uz koncelebraciju mjesnog župnika vlč. Stjepana Bošnjaka i bačkoga dekana Lazara Ivana Krmpotića, odslužio prvu sv. Misu u novoj kapeli.

Crkva sv. Ane u Bačkom Novom Selu je u takvom stanju, da se u njoj više ne mogu obavljati bogoštovni čini, zato se je odlučilo da se temeljito restaurira župni stan i u njemu uredi kapela za bogoslužje, što je učinjeno.

Nova kapela svojim prostranstvom i uređenjem daleko bolje odgovara potrebama sadašnje vjerničke zajednice u tom podunavskom selu